

11587

11588

11589

11590

11591

11592

11593

891.99

Z 17

1. Zuchstguel' ffrpn-ust
2. Uffstund' Apprue' ffrpn-ust
3. Zu-ustf' Geytuy' S. Luppolf
4. f. Hfdu-sef
5. Solsteyn' ffrpn-ust
6. Syelysteyn' ffrpn-ust
7. Uffsteyn' ffrpn-ust

891.33-11

11592

4-64

48

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

9086
1001

1887-94

2013

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

1896

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Կ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Կ. ԳՐԱԴԱՐԱՆ
B. BALENTZ
LIBRAIRE-ÉDITEUR

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՏՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՏՈՒՅ

ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

27, Ֆրանսահրաւ Եօզուու, Կ. Պոլիս:

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆ

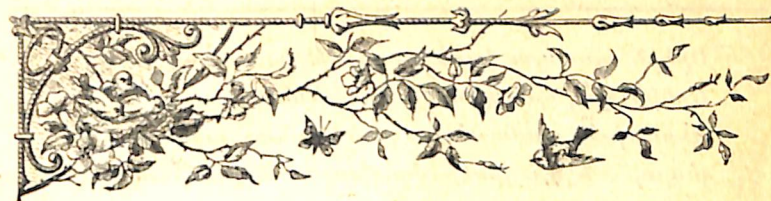
Յիշատակարան մ'է աշխարհս արդէն .
Ոմանք շուշանէն ու կարմիր վարդէն
Կազմելով փունջեր՝ ձօնեն սիրելեաց,
Պահել յիշատակն իւրեանց անմոռաց.
Ոմանք փոխարէն անոյշ նըւագին
Նըւիրեն արծաթ, ոսկի թանկագին.
Ոմանք ա՛յլ կերպիւ կամին թողուլ աստ
Յիշատակն իւրեանց կենաց բարեբաստ .
Այլք գեղով, բոյրով, թոյրով, նայուածով
Թողուն յուշովէպ մ'ընդ ցամաք ու ծով .
Այսպէս ամեն ոք փափաքի թողուլ
Բան մը զոր մարդիկ աստ յիշեն անդուլ .
Նոյնպէս իմովսանն, ընթերցո՛ղ ազնիւ,
Բաղձամ կաթողին, իմ անզօր ձայնիւ,
Կրկնել արձագանգն՝ իմ սրտիս խորէն՝
Սիրոյս՝ որ առ բնաւս հոսի ուղիսորէն,
Իցի՛ւ, իմ տըկար, խոնարհ արձագանգ
Սիրող սրտերու տար ըսփոփ, բերկրանք,
Ու միշտ ներշնչէր ճշմարիտ, սուրբ սէր.
Ա՛յս է իմ տենչ, ա՛յլ ինչ չեմ ըսպատեր:

Անսրոյիս-Վարժարան

Մարզում, 30 Դեկտեմբեր, 1895

معارف عوميه نظارت جليله سنك ۱۵ ذى القعدة ۱۳۱۳ و ۱۶ نيسان
۳۱۲ تاريخي و ۷۰ نومروى رخصتنامه سبله طبع اولمشدر

ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

ՈՂՁՈՅՆ ընդ քեզ, գեղածիծաղ սուրբ գարուն,
Ո՛վ բոյրերով, երանգներով պատարուն
Վե՛հ եղանակ, Սիրոյ, Կենաց արշալոյս,
Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մայր-Բընուրքեան չքնա՛ղ կոյս :

Երկին, եթեր, ամպեր ծորեն նորանոր
Ձինջ կայրակներ զովիկ ցօղոյ, չիթեր նոր,
Ու կ'ողողեն նորաբողբօջ գիրգ բոյսեր՝
Որ պսպրղուն կ'արտափայլեն ժլպիտ, սէր :

Երկին կապոյտ իւրեւ յակինթ լուսական ,
 Երկիր դալար , կեանք նորածին բուսական ,
 Բնութիւն համայն՝ հագած կանաչ պատմութեան՝
 Ժպտի՛ , իցի՛ւ լինէր ժըպիտ մ'անվախճան :

Անյադ աչերս յառած բնութիւնն մինչ դիտեմ ,
 Մշտափըթիթ ու խնկարոյր պերճ եղեմ
 Մը կը տեսնեմ , լեռ , դաշտ , հովիտ մարդաւէտ ,
 Զմրուխտ արտեր՝ որ կը ծրփին վէտ ի վէտ :

Քանի՛ քաղցրիկ դըդըշելով սա վըտակ
 Կը մոլորի խիտ խիտ թըփոց , բուսոց տակ ,
 Ի՛նչպէս զըւարթ կը խոխովէ այդ առուն ,
 Բարի՛ եկար , կենսապարգեւ դու գարուն :

Քնքոյշ քոյրեր՝ յակինթ , յասիկ , մեխակ , վարդ ,
 Կակաչ , շուշան ու մանիշակ երկնազարդ ,
 Անուշարոյր ժպտին , հծծեն անձանձիր ,
 Բարի՛ եկար , ո՛վ դու պարգեւ երկնածիր :

Փռքրիկ թռչնիկն՝ ահա՛ մեղուն ժըրաջան ,
 Պարտիզին մէջ կ'ընէ հազար , բիւր շրջան ,
 Կը թռչըտի ծաղիկ ծաղիկ , ձորէ՛ բլուր ,
 Բարի՛ եկար , գարուն , բզզալ հեշտալուր :

Ահա՛ միշակն ալ գոհ սրտիւ ու զըւարթ ,
 Արեւուն հետ ելած կ'երթայ գէպ յիւր արտ ,
 Բահն ի ձեռին , եղներն առջին , մինչ ծիծառ
 Կը ձուռողէ , բարեա՛ւ , գարո՛ւն , սուրբ , պայծառ :

Հո՛ս լայնաստուեր հսկայ կաղնւոյն թանձրախիտ
 Ծիւղոց ներքեւ , դեռ եւս անմեղ ի ժըպիտ ,
 Գառն ու մանիկի կ'ոստնուն , խայտան միապին՝
 Ի լուր հովուին մեղամաղձիկ սըրբնգին :

Հո՛ն օրիորդք գիտակաղեղ , ծաղկատի ,
 Ծաղկանց փունջեր կապեն աստի եւ անտի ,
 Նազեւաճեմ պարով կ'երգեն թրթըռուն ,
 Ի՛նչ գեղեցիկ պճնես բնութիւնն , ո՛վ գարուն :

Մինչ բանաստեղծն աչերն անթարթ , մոլորուն ,
 Զեռն ի ծընօտ կը թափանցէ յո՛յժ հեռուն ,
 Ու կը խորհի , ի՛նչ խմաստուն է Աստուած՝
 Որ բնութեան այս եղանակն է տըւած :

Ողջո՛յն , ուրեմն , ո՛վ ծիծաղիտ , սուրբ գարուն ,
 Ո՛վ բոյրերով , երանգներով պատարուն
 Վե՛հ եղանակ , վարդ արչալոյս , ողջո՛յն քեզ ,
 Անոյշ ցօղովդ ցօղէ՛ հողիս սիրակէզ :

Ա Ր Շ Ա Ն Ո Յ Ս

Այլ կարմրի հորիզոնն, կը փարատի հոծ խաւար .
 Կը պարզուի ջինջ երկին, ցրուին ամպեր հողմավար :
 Լեռանց ծայրէն կը ծագի գունտն հըրեղէն փառահեղ,
 Եւ կ'ողողէ տիեզերքն ոսկի-շուսոյ ի հեղեղ .
 Եւ կը փարին իրարու՝ սիրով երկին, երկիր, ծով .
 Անտառն՝ երգովն առաջին, օրն՝ առաջին խր լուսով,
 Մեղմիկ իրար սեղմելով՝ կը համբուրեն ջերմաջեր,
 Սիրաբանեն համարձակ, եւ երբէք չեն ամաչեր :
 Կ'երգեն թռչունք անդադար՝ մինչ կը տեսնեն կրկին լոյս,
 Կ'երգեմ ե՛ւ ես, զի ժպտի՛ս, ո՛վ սուրբ, անդորր արշալոյս :

Դու կը զարթնուս, բընութեան ո՛վ ամռքիչ, կո՛յս ժըպիտ,
 Զարթուցանել թռչնիկն յերգ եւ գիրգ ծաղիկն ի փըթիթ,
 Յատակ առուակն ի խոխոջ, վըճիտ ալիքն ի փրփուր,
 Մեղուն ի գործ, ի վաստակ ե՛ւ թիթեռնիկն ոսկեթոյր .
 Մըչակն ի հերկ եւ ի յերգ, եւ հովուհին ի սըրինգ,
 Հօտն ոչխարաց դէպ յարօտ, թինդ ի՛կաքաւ եւ գառինք :
 Այսպէս ընդ քեզ կը զարթնուն կենդանական, բուսական,
 Ըզգացական աշխարհներ, ո՛րպէս եւ սե՛ռը մարդկան .
 Նո՛ր կեանք մ'է զոր կը շնչեն, օ՛ր մ'ալ չքնաղ դարնային,
 Եւ կը հիւսեն օղակ մ'ալ դարուց երկայն չղթային :

Դու կը ձօնես անխրտիր անմեղ ժըպիտդ ամենուն,
 Սակայն կը զգան զայն միայն անոնք՝ որ են ըզգայուն .

Իսկ անըզգայ մեռեալներն, այն լըռանիստ գիւղին մէջ...
 Հո՛ս մահարձան մ'ըսպիտակ . շիրիմ՝ մը հո՛ն՝ սեւ ու գէջ,
 Նոճի մը հո՛ս հեծեծող, հո՛ն ուռենի մ'արտասուող .
 Անուն մը հո՛ս, հատ մ'ալ հո՛ն, դիակ-անշունչ, փոշի,
 հող... :

Օ՛ր մ'ալ, ո՛վ սուրբ արշալոյս, պիտի ծագիս ու ժպտիս
 Ի վերայ լուռ, միայնակ, փըշածածուկ, ցուրտ շիրմիս... :
 Իցէ՛, յա՛յնժամ, հողեղէն անօթէն դուրս, աչքն հոգւոյս,
 Տեսնէր անչէջ այն ժըպիտն՝ անմահութեա՛ն արշալոյս... :

Կ Ե Ա Ն Ք

ԱՌ ԱԶՆԻԻ Ե. ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ

ԴԻՏԱՄ Ես արդեօք, երբ զովիկ այգուն
 Յօղաթուրմ փայլին վարդին նուրբ թերթեր,
 Բուրեքն քնքուշ բոյրն ու ժպտի սիրուն,
 Յանկարծ կորզեն զայն մատունք անտարբեր,
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, զեփիւռին փոխան
 Երբ փրչեն տըխուր աշնան ցուրտ հովեր,
 Խամրին, թօթափին ու ոտից կոխան
 Լինին դալիահար չորցած տերեւներ,
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, երբ շողին թեթեւ
 Ելնէ, բարձրանայ ոլոր ոլոր վեր,
 Ըսպիտակ եւ նուրբ ելնէ յարատեւ,
 Եւ անհետանայ անձայն, անըստուեր,
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, երբ փայլուն զամբար
 Տայ լոյս ի մըթան մի քանի ժամեր,
 Բայց աղօտանայ, մարի՛ մեղմարար,
 Եւ սենեակին ողջոյն ըզգենու սեւեր,
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, երբ փայտի մի կոյտ
 Ի մէջ հըրատին արձակէ բոցեր,
 Սփռէ ջերմութիւն, սակայն ո՛րչափ չոյտ
 Վառի՛, ըսպառի՛, դառնա՛յ ի մոխիր .
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, զալար թըլիոյն տակ
 Երբ թռչնիկն հեղու բիւր դայլայլիկներ,
 Կողն յանկարծ մըխի մահացան գնտակ,
 Դիտապաստ թռչնիկն անկնի վաղամեռ .
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, զետն երբ սըրընթաց
 Սահի գոռալով, քարեր ու ժայռեր
 Դըրլէ, տանի զամենայն ի բա՛ց,
 Մինչեւ ի խո՛ր ծով, անդ հանգչիլ դարեր .
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, երբ հսկայ լերան
 Բերնեն դուրս ժայթքեն բոցեղէն գետեր,
 Լափեն ամեն ինչ իւր կողից վերան,
 Այլ չոյտ միայն ծովս ծածանի յերեր .
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Դիտա՞ծ ես արդեօք, երբ հէք բանաստեղծ
 Տեսնէ դիւթական անոյշ երազներ,
 Կամի բռնեւ զայնս, գրկել սիրայեղց,
 Բայց անոնք փախչին չոյտ, խօ՛ւ ըստուերներ .
 Ահա՛, ա՛յսպէս է, ո՛վ մարդ, ե՛ւ կեանք մեր :

Ծ Ա Ղ Կ Ո Ւ Ն Ք

ԱՌ ԲՐՈՑ. Յ. Յ. ՄԱՆԻՍԱՃԵԱՆ

Ո՞վ սիրուն ծաղկունք, գողտրիկ, քաղցրաբոյր,
Ո՞րքան լուռ ու մունջ, գիշերն թէ այգուն
Կը փոխանակէք ջերմ սիրոյ համրոյր
Շրթամբք մանիշակ, ճերմակ, վարդագոյն:

Մեղուն ու թիթեռն փոքրիկ, նրկարէն,
Զով այգուն ելած թռչտին հեւ ի հեւ,
Մըխին ձեր ծոցիկ ու ձեզ ողջունեն
Սիրով հեշտալի, անկեղծ, յարատեւ:

Ի ձեզ կը հեղու արեւն իւր նըշոյլ,
Երկին՝ իւր արցունք բիւրեղեայ, զովիկ,
Ձեզ կը համբուրէ, գգուէ մեղմասոյլ,
Գարնան գեղապար, սիրաշունչ հովիկ:

Գեղանի կուսանք, պարմանիք կայտառ,
Սիրավառ աչքով, ժպտալիւր դէմքով,
Պարեն թեւ ի թեւ, կ'երգեն անդադար,
Կը սիրաբանեն համարձակ ձեր քով:

Բայց անգութ մատունք, վաղ կամ անագան
Ձեզ պիտի քաղեն ու կազմեն փունջ փունջ՝
Պճնելու համար լանջքեր կուսական,
Եւ կամ սիրելու ընդ մարմին մ'անշունչ...

ԵՕԹՆ ԵՆՔ ՄԵՆՔ, ՏԷՐ

(Ա Ն Գ Լ Ի Ե Ր Է Ն Է)

Օ՞ր մը կանուխ արշալուսին
Մինչդեռ աղօտ փայլէր լուսին
Դաշտաց վերայ դալարագոյն
Պըւէտ մը հէք շրջէր խոկուն:

Պըւէտն իրմէ քիչ մը հեռուն
Տեսաւ կուսիկ մ'աղուոր, սիրուն,
Որ ժպտելով ի ձեռին փունջ,
Իրեն կուգար հանդարտ ու մունջ:

Երա՞զ մ'արգեօք լոկ խաբուսիկ
Էր՝ զոր տեսներ, թէ ստոյգ կուսիկ
Մ'էր այն որ այժմ կանգնէր իւր դէմ,
Սեւ աչերով, գեղեցկագէմ:

Հաղիւ հազ հինգ գարնան ծաղկամբ
Փայլէր անոր ճակատն անամբ.
Հագուստն էր պարզ, անշուք, գեղջուկ,
Նայուածքն անոյշ, սակայն խեղճուկ:

Երբ մօտեցաւ կուսիկն իւր քով
Վարդակարմիր ժպտուն դէմքով.
Պըւէտն ըսաւ, «աղնիւ Նունիկ,
Դանի՞ եղբայր եւ քոյր ունիք»:

1001
9086

«Եօթն ենք մենք, Տէր», պատասխանեց,
Կուսիկին, «ամենքն ինչ են մեծ.
Երեք քոյրեր, եղբայրներ չորս,
Կրտսերագոյնն եմ ես, անգործ»:

«Ո՛ւր են ուրեմն, սիրունդ իմ քոյր».
«Եղբարցս մին կաղ է, միւսն ալ՝ կոյր,
Շուշան, Արուս եւ Գարեգին
Այդ ուռենուոյն տակ կը պառկին»:

«Եւ չար Օննիկն այս առաւօտ
Մեր գառնուկներն տարաւ արօտ,
Ես ալ, Տէ՛ր իմ, անհոգ, զըւարթ,
Հաւաքեցի լինջակ մը վարդ»:

«Եօթն ենք ամենքս, ահաւասիկ,
Տէ՛ր իմ, տե՛ս, ի՛նչպէս քաղցրասիք
Փըջէ հովիկն արեւելից,
Ծաղկունք բուրեն ի՛նչ քաղցրալից»:

«Բայց կը տեսնեմ որ դուք ունիք
Միայն երեք եղբայր, Նունի՛կ,
Ի՛նչպէս է այդ, չեմ հասկընար,
Թըւի ըսածդ ինձ անհընար»:

«Ինչո՞ւ, Տէ՛ր իմ, մին կոյր, մին կաղ,
Երեքն ալ հոն ննջեն խաղաղ.
Երկուքս ալ դաշտն, եղբայրս եւ ես,
Եօթն ենք, եթէ չիտակ թըւես»:

«Պառկին երեքն ուռենուոյն տակ,
Ներքեւ քարանցն այդ ըսպիտակ,
Զորս էք ուրեմն, չորս, չէ՞՞ այդպէս,
Քոյրդ իմ սիրուն, գեղեցկատես»:

«Ո՛չ, ո՛չ, Եօթն ենք, եղբայր եւ քոյր,
Տե՛ս, չիրխմեմքն կանաչաթոյր
Մօտ այդ խարխուլ, հին տընակին՝
Ուր հէք որբեր կը բընակին»:

«Ո՛հ, այդ քարերն են շատ վըսեմ,
Յաճախ գուլպոս հոն կը հիւսեմ,
Հո՛ն միայնակ նստած յաճախ
Կ'երգեմ քաղցրիկ, անխոյթ, ուրախ»:

«Եւ շատ անգամ երբոր արեւ
Մատուցանէ վերջին բարեւ,
Անոնց վերայ սիրեմ ընթրել
Ուրախ, անվախ եւ անարգել»:

«Շուշան գողտրիկ փունջ մը ծաղիօք
Նետեց զինքն այդ շիրմին ի գող.
Արուսն ալ չոյտ գընաց իւր քով՝
Երբոր ուժգին փըջէր ցուրտ հով»:

«Եւ երբ ծերուկն այն ըսպիտակ
Ծածկեց լեռ, ձոր, դաշտ ու վըտակ,
Գարեգինն ալ ուզեց այն պաղ
Վերմակին տակ պառկիլ խաղաղ»:

«Քանի՞ հատ էք ուրեմն այժմիկ ,
Ըսէ՛, խնդրեմ , աղնիւ նուշի՛կ ,
Եթէ երեքն են այժմ՝ յերկին» .
«Եօթն ենք միայն , եօթն հատ , Տէ՛ր խմ» :

Պըւէտն ի զուր ջանար այսպէս
Համոզել կո՛յսը գեղատես .
Նէ դեռ հաստատ մըտօք պնդէր ,
«Ոչ , ո՛չ երբէք , եօթն ենք մենք , Տէ՛ր» :

Ի ՇԻՐԻՄ

ԵՂԲՕՐ ԻՄՈՅ ՄԻՀՐԱՆԱՅ

ՄԻՀՐԱՆ , ննջե՞ս դեռ յայն օրէ՛ յորմէ՛հետէ
մետասան
Զիդ տարիներ հօլովելով երազաբար սահեցան .
Հանգի՞ստ էր փոսդ , անո՞յշ էր քունդ , անուրջքդ էի՞ն
ոսկեթոյր ,
Դո՛ւ , որ դեռ եւս թռչնիկ մ'էիր փոքրիկ , սիրուն ,
նորփետուր .
Հեզ աղաւնեակ մ'էիր անմեղ , անբիծ էիր զերդ շուշան ,
Վարդի կոկոն մը փափկաթերթ՝ որ դեռ անբոյր , ան-
նըշան
Թառամելով գըլորեցար յայդ լուռ անդունդ , սե՛ւ չիրիմ ,
Զոր այժմ թանամ հուր արցունքով , գրկեմ , սեղմեմ ,
եղբայր իմ :
Ո՛հ , ո՛րքան շոյտ Պարկայք անգուլթ հատին փափկիկ
քու թեւեր ,
Մինչ սրտեռանդն ըզճանայիր թռչիլ յերկինքս ի վեր :
Եւ դո՛ւ , Միհրա՛ն , պիտ' ըմպէիր դառն բաժա՛կը մա-
հուն՝
Քու ծընողաց ու սիրելեաց սլառճառելով վիշտ անհուն :
Երբոր ըզքեզ ամիսփեցին յայդ ցուրտ ու մութ ծոց
անքոյթ ,
Յարդարեցին շիրմիդ վերայ փոքրիկ այլ սեւ հողակոյտ ,

Դեռ պատանեակ մ'էի անխոյժ , հազիւ գարունք մե-
տասան
Բոլորէին պըսակ ճակտիս գոլորիկ ծաղիւք զանազան .
Թէեւ հոսէր յայնժամ աչքէս արցունք ազի , ջերմածեր ,
Թէեւ տրտիէր իմ սիրտ մատաղ , ծունդն իմ անզօր
դողդոջէր ,
Սակայն դեռ եւս չէի գիտէր երբէք կսկիծ , մահու
վիշտ ,
Դեռ եւս մանուկ՝ կը զբօսնուի , զըւարթ էի ես ընդ
միշտ :
Ա՛խ , այն օրերն ո՞ւր սահեցան , անամպ օրերն ան-
նրման ,
Իբրեւ երազ սահանաւազ թըռան ի ծոց մուսցման . . . :
Աստէ՛ն , Միհրա՛ն , միշտ կըրելով սրտիս մէջ խոր ,
մաշող սուգ ,
Շիրմիդ վերայ կանգնած լըռիկ հեղում իմ դառն ար-
տասուք .
Զի դեռ երկա՛ր պիտի ննջես , թերեւս դարե՛ր հա-
զար բիւր .
Պիտի ցամքի դքեզ թանալէ կրկնավըտակ այս աղբիւր .
Վայրի խոտեր ու սուր փուշեր պիտի ծածկեն քու
տասուան ,
Յախեր , թըփեր պիտի լինին գերեզմանիդ պահապան ,
Եւ այս ժայռեր՝ որք Անապիսան շրջապատեն սեպածեւ ,
Պիտի պահեն՝ իբրեւ հսկայք՝ տըխուր աճիւնդ անա-
րեւ :
Իսկ ես , Միհրան , ցո՛րչափ ապրիմ լրթակապոյտ երկ-
նից տակ ,
Պիտի պահեմ սրտիս մէջ խոր քու տխրաւիթ յիշատակ .

Առ որ այժմէն կանգնին վըկայք հոգւոյս խորէն այս
տողեր ,
Թէ կեանքդ ու մահդ՝ իմ մէջ ա՛յնքան պայծառ , վառ
յոյս մ'են թողեր ,
Հանդերձելոյն , անմահութեան յոյսն անպատիր , գե-
ղալոյս ,
Որ կ'աւետէ թէ հուսկ ծաղիկ պիտ' վերին սուրբ Ար-
շալոյս .
Արդ դու ննջէ՛ , ո՛վ Միհրանի՛կ , ըզքեզ ծածկէ՛ դեռ
սեւ հող ,
Ննջէ՛ մնջիկ ու հանգարտիկ՝ մինչեւ հնչէ վերջին փող . . . :

ԱԿԱՆՋՔ ԵՒ ԱԶԿՈՒՆՔ

ՈՅՔ կը լըսեն գեղգեղն անոյշ սոխակին,
Մինչ կը հիւսէ սիրոյ երգեր խնդաղին,
— Փափկաթմբուկ մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն դաշտեր սիրուն, մարգաւէտ,
Ուր կը ծըփին հասկերն ոսկի վէտ ի վէտ .
— Սիրաժըպիտ մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն ջինջ վըտակին մրմունջն հեզ,
Մինչ ի բարձանց գահավիժի փրփրադէզ .
— Շուտալըսիկ մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն լրթակաւոյտն այն կամար՝
Ուր կը չողան լուսոյ գունտեր անհամար .
— Սիրատենչիկ մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն մեղմ գեփիւռին չունջը զով,
Երբ կը սուրայ ծառոց մէջէն նազելով .
— Սիրաթրթիւ մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն բարձր լեռներ, ձորեր խոր,
Անոնց կատարքն եւ անդունդներն ահաւոր,
— Շրջահայեաց մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն զըւարթ սուլումն սըրընդաց,
Եւ սուր չըփնդն կառախմբից սըրընթաց .
— Հետաքընին մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն հեշտաղըւարձ մի պարտէզ՝
Ուր քաղցրահամ սըտուղք շեղջին դէզ առ դէզ .
— Գեղեցկափայլ մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն խռպոտ ձայներ խրախճանաց,
Ուր զեղխութեամբ վատնին խորտիկք, ճաշ եւ հաց .
— Կիսաբաց, խուլ մեր ականջք:

Ո՞յք կը լըսեն ահեզ մըռո՛ւնջը ծովուն,
Եւ խուլ գոռումն իւր կոհակայ փշրելուն,
— Բաց, սակայն խուլ մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն ճերմակ սարերն ամպահերձ՝
Որք չեն կարող ի փոթորկաց մընալ զերծ .
— Անթարթ յառող մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն մեր հարց, մարց, քերց ու եղբարց
Վերջին նըւաղ ձայն, հըրաժեշտ, խօսքն անդարձ .
— Սիրակորոյս մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն անոնց դէմքեր մահաստուեր,
Սառած մարմինն՝ յորմէ հոգին է զատուեր .
— Նըւաղա՛ծ, կո՛յր մեր աչկունք:

Ո՞յք կը լըսեն ձայնն սեւ հողոյն գըլըրման
Ի ծոցն այն լուռ մոռացման, սե՛ւ գերեզման .
— Յուսախնդիր մեր ականջք:

Ո՞յք կը տեսնեն հուսկ՝ սեւազգեաց նոճեաց տակ
Յուրտ վէմերն՝ որք պահեն անոնց յիշատակ .
— Թա՛ց, կարմըրա՛ծ մեր աչկունք . . . :

ԻՆՉՈ՞Ւ ԾՆԱՅ ԵՍ

ԱՌ ՅՈՒՍԱՀԱՏ ՈՄՆ

ԱՌԱՋԻՆ անգամ՝ երբ թաց ու փայլուն
 Իմ աչեր տեսան չողերն արեւուն ,
 Շարժեցան յուշիկ չրթներս թրթռուն ,
 Ճիչ մը մանկական դուրս թըռաւ բերնէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Մանկանց մէջ մըտայ քայլերով տըկար ,
 Ինձ հետ խաղացող , խօսող ո՛չ ոք կար .
 Յաւէտ իմ գլխուս կը տեղար հող , քար ,
 Հեծ մը ելաւ յա՛յնժամ թոթով լեղուէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Իմ դասակիցներս , հարուստ եւ հանգիստ ,
 Զիս կ'անդոսնէին , չարչարէին միշտ ,
 Զի էի աղքատ , տառապած ի վիշտ ,
 Հառաչանք մը խոր կը ժայթքէր սրտէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Միակ ըսիտիանքս էր իմ սիրուն քոյր ,
 Նէ իսկ չոյտ թըռաւ , չեմ գիտեր թէ ո՛ւր ,
 Աւա՛ղ , փնտռէի զայն յաստիս ի վուր ,
 Կը հոսէր աղի արցունք աչերէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Խանդակաթ մայրս ալ էր իմ յոյս յետին ,
 Բարէ՛ , չոյտ գրկեց սեւ հողը ցրտին ,
 Թողլով որբ եւ մերկ իր միակ որդին .
 Մարած , արիւնա՛ծ չեչտ մը թռաւ կուրծքէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Երկա՛ր մընացի անոք եւ անյոյս .
 Օր մ'յանկարծ սիրուն , գեղադէմ մի կոյս
 Հոգիս գըրաւեց սիրովն դեռաբոյս ,
 Խայտաց եւ ըզգաց իմ սիրտ սիրակէզ ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Հրեշտակ մ'էր գողցես խոնարհած յաստեղց ,
 Գգուել զիս սիրովն անմեղ եւ անկեղծ ,
 Ամաքել ցաւերս չնչովն սիրայեղց ,
 Ինձ յայնժամ յայտնեց սիրոյ մումունջն հեղ ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Սակայն ներա հայր մերժեց զայն ինձ տալ ,
 Քանզի որբ էի , աղքատ եւ անփայլ .
 Ափսո՛ս , մըխեցաւ սրտիս սուր նետ մ'ալ ,
 Կա՛յծ մը սուրբ վրիժու ցայտեց աչերէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Բռնադատուած էր սիրուհիս անկամ ,
 Կինն էր հարըստի մ'անգութ , անըզգամ .
 Եւ հիւժէր , մաշէր նէ գամ քան ըզգամ ,
 Վըրէ՛ժ , երկի՛նք , ձայն մը գոռաց սրտէս ,
 Ինչո՞ւ ծընայ ես :

Ա՛խ, արդա՛ր երկինք, շարժեցան ի գութ,
եւ սիրոյս աստղիկ խոյացաւ վեր շուտ.
Սեւցաւ հորիզոնս, գլուխս պատեց մութ,
Հեղձամիճուկ ձայն մ'եղաւ կոկորդէս,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Այսպէս կորուսի շողն յուսոյ վերջին,
Միթէ՞ պատժէր զիս ցասումն Արարչին...
Ձի՛ս, ո՛րք մը թշուառ, զի՛ս, ո՛րք մը շնչին,
Թէ այդպէս, Աստուած, չոչեմ աղեկէզ,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Հերի՛ք հրդեհի սիրտս անշէջ բոցով,
Բա՛ց խոր անդունդներդ, ո՛վ՛ անսահման ծով,
Մարէ հուրն հոգւոյս քու ջրերով զով,
Կլէ՛ զիս, խեղդէ՛, զի հեծեմ ո՛չ եւս
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Ինձ էր մընացած խրճիթ մը միայն,
Հրդեհ մ'ալ սաստիկ օր մը լափեց զայն,
Մոխիր դարձան ինչքս — ցնցոճիֆա համայն,
Նոյն թոթովեցի բառն յիմարի պէս,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Որք մ'անտէր յայնժամ, նոթի, կիսամերկ,
Լալազին ձայնիւ ցոյց տայի իմ վէրք.
Այլ ո՛չ ոք լռէր իմ ողբ, եղբերե՛րդ,
Առ Աստուած յայնժամ բառնայի աղերս
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Անցաւ ջերմ ամառն, եկաւ ցուրտ աշունն,
Իրրեւ ազազուն տերեւ դողդոջուն
Ըսկըսայ դողալ սրտէս սարսըռուն,
Հազիւ շարժեցաւ լեզուս, թէ այսպէս,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Դարուց ծերն սփռեց սաւան ըսպիտակ,
Չորցած, դօս տերեւք, եւ սառած վըտակ
Շոյտ անհետ եղան այդ ծածկոցին տակ,
Սառած բառ մ'հազիւ սահեցաւ լեզուէս,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Դառն վշտերն հոգւոյս, ձմրան սաստիկ փուք,
Հիւժեցին հոգիս ու մարմինս փափուկ,
Սառեցաւ այտիս վրայ վերջին արտ'սուք,
Դողացին շրթներս, ինչո՞ւ ծընայ ես,
Ինչո՞ւ ծընայ ես:

Երկա՛ր մընացի լուռ եւ անմիմունջ,
Բերնիս մէջ միայն կար հազիւ թեթեւ շունչ,
Ո՛չ ոք կը նայէր ինձ, հէ՛ք, անտէրունչ,
Երազներուս մէջ հծծէի դեռ եւս,
Ինչո՞ւ ծընայ ես...:

* * *

Խո՛ր կ'երազէի... կը ծաղկէր դարուն.
Քովս էին ծընողքս եւ իմ քոյր սիրուն.
Եւ կը լռէի ներս ձայն թրթռուն՝
Որ կ'ըսէր, « հոգեա՛կ, քո՛ւկդ եմ ես այլ եւս,
Ե՛կ, բռնէ՛ ձեռքէս... »:

ՅԻՇԱՏԱԿ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿԵՆԱՑ

ՅԻՇԵՍ, եղբա՛յր դպրոցական այն ժամեր,
 Երբ երջանիկ էին մատաղ սրտեր մեր .
 Երբ մեր չրթանց վերայ ծիծաղ կար թրթռուն,
 Կարմիր վարդեր ի վերայ մեր այտերուն .
 Երբ փայլէին մեր ճակատներ պարզ, անամբ,
 Դեռ մըթազնած չէր մեր հոգին տրտմութեամբ .
 Միշտ ուշադիր, միշտ ձեռն ի ձեռն, թեւ ի թեւ,
 Կ'ուսանէինք, կը զբօսնուէինք յարատեւ :

Յիշե՞ս, հասո՛րդ սրտիս, յիշե՞ս այն օրեր՝
 Յորքս մեր միտք պատանեկան կ'օրօրէր
 Ոսկեղինիկ երազներով գարնային .
 Մինչ բիւր թիթռունք թեթեւ մեր շուրջ դառնային .
 Մինչ մանիչակ, մեղրածաղիկ մէկարոյր
 Համալիրթիթ հեղուին հեշտ եւ հրասպոյր .
 Զի՛ փարէինք եւ մենք, եղբա՛յր, սիրտ ի սիրտ,
 Եւ փայլէինք ի դպրատան բարուք կիրթ :

Յիշե՞ս այն զով առաւօտներն ցողագին,
 Երբ լըսէինք գեղգեղն արծաթ սոխակին՝
 Որ մերձակայ բուրաստանին մէջ հիւսէր
 Սիրոյ երգեր՝ որք ազդէին ի մեզ սէր,
 Սէր մշտավառ, եղբայրական, աննըման,
 Որ ո՛չ երբէք դատապարտուի մոռացման .

Քանի՛ հրճուէր յայնժամ մեր սիրտն ու հոգին՝
 Ուխտելով միշտ ապրիլ սիրով կաթոգին :

Յիշե՞ս լըռին գիշերային վայրկեաններ,
 Երբոր մեր միտք խոկմանց ի ծով սուզանէր,
 Եւ թափառէր գաղտնեաց խորերն անյատակ,
 Անդ որոնել հանճար, տաղանդ ու ճաշակ՝
 Բարւոյն, Վսեմին, Ճշմարտին ու Գեղեցկին,
 Գտնել ՈՐ է՛նն իւր գործոց մէջ անմեկին,
 Եւ ներբողել իւր վեհ անունն՝ որ ըզմեզ
 Մա՛րդ էր ստեղծած՝ պաշտել զինքնն սրտիւ հեզ :

Յիշե՞ս, Յովնա՛ն, երեկոյներն ամրան ջեր,
 Երբ ընթերցմամբ նըւաղէին մեր աչեր,
 Երբ մեր ճակատն այրէր ուսման բոցերով .
 Քանի տենչիւ կ'ողջունէինք քամին զով՝
 Որ կը փըչէր Թալշան-Տաղի սարերէն
 Ու պարգեւէր նոր ոյժ կենաց բուսեղէն .
 Ո՛հ, ի՛նչ հրճուանք ազդէր յայնժամ մեզ, Յովնան,
 Երեկոյեան այդ ճեմ՝ զեփիւռ, տեսարան :

Յիշե՞ս այն ծառն՝ որոյ դալար ոստերուն
 Ներքեւ նստած ներհիւսէինք նըկարուն
 Զքնաղ տողերն վաղամեռիկ քերթողաց՝
 Որք իրր առուք սիրամրմունջ, սրընթաց՝
 Քիչ մ'երեւցան, ոռոգեցին եւ խսկոյն
 Յամաքելով անհետացան մէջ հողոյն .
 Մեր աչերէն սահող լըռին արտասուք
 Լըռին կ'ողբար մահն այդ հիքաց չարաշուք :

Յիշե՞ս հովիտն այն Կերվեճի հովասուն ,
 Երբ դալիահար թափէր տերեւն ազազուն ,
 Երբոր պղտոր սահէր ջուրն այն փողրակին ,
 Հիւսիսային փրջէր քամին տամկազին .
 Լո՛ւս չըջէինք ընդ քեզ , եղբա՛յր , եւ արտա՛ծ ,
 Մերթ զիտելով կամարն երկնից միգամած ,
 Մերթ խակ երկիրն անշրքացած ու տըխուր ,
 Եւ սիրելեաց գերեզմաններն սեւաթոյր . . . :

Յիշե՞ս ձմրան այն գիշերներ սառնասոյզ ,
 Երբ արեւուն կը պակասէր ոսկի լոյս ,
 Բոլորէինք շուրջ հըրատին միահոյլ ,
 Զեռնուլ , խօսիլ , լըռել , խոկալ , ընթեռնուլ .
 Ո՛հ , ի՛նչ ազնիւ ըզգացումներ դային յայտ ,
 Զի՛ գեղածուփ ցոլար յայնժամ՝ ճառագայթ
 Եղբայրութեան՝ մեր բոցավառ աչաց մէջ ,
 Եւ նորոգէր եղբայրական սէրն անէջ :

Յիշե՞ս երգերն այն ներդաշնակ , Յովնանի՛կ ,
 Դպրոցական կեանքն այն սիրուն , երջանիկ ,
 Որ իբր երազ սահանավազ սահեցա՛ւ ,
 Մեր սրտերուն մէջ սոսկ թողլով անբո՛յժ ցաւ՝
 Անցեալ կենաց յիշատակներն անմոռաց՝
 Այն դիւթական ազդեցութիւն իրերաց ,
 Եղբայրութեան մոգիչ , անոյշ ձայնն , հնչիւն՝
 Զոր մեզ տըւած էին ԱՍՏՈՒԱԾ եւ Բնուրիւն :

Բայց ո՞ւր այն կեանք , ո՞ւր այն երազ վաղանցիկ ,
 Ո՞ւր մանկական անկեղծ իզձեր թըռուցիկ ,

Ո՞ւր թրթռումներն հոգեպարար մեր սրտից ,
 Պատանեկան ո՞ւր այն աւիւն ոգելից . . .
 Անցա՛ն , աւա՛ղ , միայն անոնց յիշատակ
 Միշտ անմոռաց մընայ սրտին մեր յատակ .
 Եւ այդ երկինք ցո՛րչափ վայլին աստղերով՝
 Թող մարդկութիւն արձագանգէ դարերով ,
 «Ընդ աստեղօք ի՞նչ կայ սիրուն
 Քան զանձկալի եղբայր անուն» :
 «Վեր քան զաստեղս ի՞նչ կայ սիրուն
 Քան զանձկալի եղբայր անուն» :

Ն Է

Երբ գարնան առաւօտու վրձիտ ցօղ
 Ձը նըմանէր այն բիւրեղեայ մարգարտին՝
 Որ կը սահէր կռսին աշտից վրայ լսին,
 Ո՞վ զայն պիտի նըկարագրէր, ո՞ր քերթող:

Եթէ գեղգե՛ղը սիրազեղ սոխակին
 Ձըլար կռսին աղու ձայնին արձագանգ՝
 Որ սէր ազգէ սիրող սրտից ու բերկրանք,
 Ո՞վ զայն լըսել փութար այգուն ցօղագին:

Եթէ ժպտուն վարդն արշալոյս քրքրագոյն
 Ձարտափայլէր կռսին ժըպիտն ու նայուած՝
 Որ կը փայլի այն ինչ իւր նինջ թօթափած,
 Ո՞ր բանաստեղծ տենչար դիտել զայն այգուն:

Եթէ մեխակ, վարդ, մանիշակ եւ չուշան
 Ձը բուրէին ի բոյր կռսին խնկաւէտ,
 Ո՞ր ձեռք արդեօք, ո՞ր պարմանի, ո՞ր պըւէտ
 Պիտի քաղէր այդ ծաղիկներն աննըման . . . :

Հ Ո Գ Ձ Է

Միգա՛ր մը, հոգ չէ՛, սիկա՛ր մը միայն,
 Ի՞նչ արժէք ունի, ըզբօսանք մ'է այն.
 Ո՛չ, վընաս չունի քըսակիս, մարմնոյս,
 Հոգերս ու վշտերս ծըխոյն հետ տան խոյս:

Բաժա՛կ մը կարմիր ու համեղ գինի,
 Ի՞նչ վընաս ունի, սիրտս ուրախ լինի.
 Դողղոջուն ծնգաց զօրութիւն տայ յոյժ,
 Գինեո՛յն մէջ մոռնամ իմ ցաւերն անբոյժ:

Հոգ չէ՛, մէ՛կ դաւաթ միայն բարկ օղի
 Բաւ է որ բերկրիմ, աչքըս փողփողի.
 Ոչինչ բան մ'է այն, ինձ չը վընասեր,
 Ո՛րչափ ինձ տայ հեշտ, երջանկութիւն, սէր:

Հանգստեան օրն է, եւ սակայն ի՞նչ փոյթ,
 Մինչդեռ ծովն հանդարտ է, երկին կապոյտ.
 Ինձ համար եղաւ կիւրակէն, որ միշտ
 Հաճոյք վայելեմ զըւարթ եւ անվիշտ:

Հոգ չէ՛, եւ մեղք չէ՛ խօսիլ փոքրիկ սուտ,
 Պատեհ առիթ մ'է՛ որ խուսափի շուտ.
 Հոգ չէ՛ թէ սըտեմ, միայն կարենամ
 Շահիլ առաւել դրամ բարեխնամ:

Հոգ չէ՛, գիշեր է . ո՛չ ձայն կայ , ո՛չ ոք .
Բընութիւն եւ մարդ խորդայ փակ աջօք .
Պարտիմ ես գողնալ , թէպէտեւ ոչինչ ,
Ոսկի՛ մը , բայց ձայնն խր ի՛նչ քաղցրահինչ :

Հոգ չէ՛, անգամ մ՛ալ լինիմ անձնատուր
Բուռն եւ կոյր կըրկցս՝ որ իրր անշէջ հուր՝
Զիս գիշեր ու տիւ կ'այրեն անդադար .
Թէեւ իրական հաճոյք մ'ինձ չեն տար :

* * *

Հոգ չէ՛, գինեմո՛ւ , սըտախօ՛ս , դու գո՛ղ ,
Անբարոյակա՛ն , Կիւրակէն պղծո՛ղ ,
Հոգ չէ՛ թէ վերջին օրն ալ լըսես դու
Արդար Աստուծոյ վճիռն ահարկու ,

« Ի բա՛ց , անիծեա՛լ , ի բա՛ց , ամբարիշտ ,
Ի բա՛ց ի տանջանա չարչարիլ ընդ միշտ .
Հոգ չէ՛ , չի՛ք բաժին քեզ ի մէջ երկնից ,
Հոգ չէ՛ , բայց միայն հուրն յաւիտենից » . . . :

ՆՇՈՅԼ ՄԸ

ՀԻՒՍԻՍՆ ուժգին փրչէր . արիք դուռային .
Տխրած էր ջինջ , ժպտուն կամարն երկնային .
Սաստկատարաւ , բիւրեղափայլ ձեան հատիկը
Ծածկած էին տընակն այրւոյն աղքատիկ .
Վերջալուսին իջնէր տակաւ նըսեմ բալ ,
Հէք մութացիկն ալ կը սկըսէր , ա՛հ , գոփալ .
Սենեկիս մէջ նստած մենիկ ու տըխուր ,
Մըտամուտը յածէի , ո՛չ գիտեմ , ո՞ւր . . . :
Մեղաքաղցրիկ յիշատակներ սրտիս մէջ
Կը թռչտէին ու կ'ընէին ելեւէջ .
Եւ հոգեզմայլ՝ դէպ հորիզոնն անհանդարտ՝
Կը յառէի նաւէտ աջօք եւ անթարթ :

Թեթեւ յուզում մը կրեց կամարն այն վերին ,
Փոքրիկ կապոյտն երեւեցաւ եթերին .
Յանկարծ նըշոյլ մը թռաւ շուրթով յիւր ծոցոյն
Եւ ժայլեցաւ յուշիկ դէմքիս վրայ տփգոյն .
Շլացան աչերս , թրթռաց սրտիկս ու հոգիս ,
Եւ անձանթ թեթեւ սարսուռ տրեց յիս .
Վայրկեան մ'անշարժ մնացի յանոյշ ի թմբիր ,
Փարատեցան դողցես անբոյժ ցաւքս ի սփիւռ .
Եւ հարցնէի , չողի՛կ , ուստի՞ գաս , եւ է՞ր ,
Ի՞նչ ես , ուստի՞ ստացար ցայն նուրբ , սուր թեւեր ,

Խնդրեմ՝ ըսէ՛ , քանզի հէք սիրտ իմ նժդեհ ,
Կը բորբոքի վաղուց յանչէջ ի հրդեհ . . . :

Եւ լըսէի ձայն մը դիւթիչ աննըման՝
Որ ինձ հասնէր երկնից դաշտէն անսահման .
«Մահկանացո՛ւդ , դո՛ւ արարած , մա՛րդ էակ ,
Դո՛ւ՛ որ ի վեր քան զամենայն ես միակ
Անմահական կարողութեամբ օժտւած ,
Լըսէ՛ , ի՛նչ որ պիտի պատմեմ զ՝առեղծուած ,
Ո՛չ ալ անհիմն եւ անտեղի առասպել .
Սակայն դադտնիք մ՛որ կրնայ զքեզ հափափել ,
Տանիլ հեռո՛ւն , յայլ անծանօթ մթնոլորտ ,
Ցոյց տալ քեզ թէ դու չես եւեթ պարզ մ՛անցորդ ,
Խօլ երեւոյթ մը կամ ըստուեր մը վաղանց ,
Եւ կամ նըման վաղաթարչամ այն ծաղկանց :

Անհունութեան կուգամ ծովէն անյատակ ,
Ծո՛ւ մ՛ոյր ալիք լուսոյ հեղեղք են յստակ ,
Եւ անըսկիդք եմ , անվախճան , անծանօթ . . .
Շօշափելի ո՛չ նիւթ մ՛եմ ես , ո՛չ ալ օդ :
Անդնդախոր քառսին մէջ զառաջինն
Փարատեցի մըթան ըստուերն իսկ չնչին .
Անհետացաւ աղջամղոյ սեւ դշտոյն
Երբ կայծակունք իմ սըլացան չիկադոյն .
Անզուսպ , անվերջ պատերազմներ վերջացան ,
Այն ինչ ժըպիտք իմ փայլեցան ցիրուցան .
Ամենադեղ , ամենայաղթ , անարդեւ ,
Անհունութեան մէջ կը սիրեմ վերթեւել :

«Ահա՛ փայլի սաղարթն երկրի դեռաբոյս ,
Դեղ , կեանք , աշխոյժ , կորով խայտան յամէն կոյս .
Ծաղկանց թերթեր իմ վարսերով կը պանծան՝
Երբ զեփիւռին շնչով շարժին ի ծածան .
Շուշանն ինեւ անմեղութիւն կը զգենու ,
Եւ մանիչակն ալ կը խպնի , համեստ նու .
Զքնաղ վարդիկն ալ կը շիկնի իմ ժպտիւ ,
Սիրաբանէ մինչ սոխակին հետ հեշտիւ .
Անմեղ մանկան չրթանց վերայ թրթըռուն՝
Եւ աչաց մէջ կը ծիծաղիմ օրն ի բուն .
Կուսին այտից վրայ ծածանիմ գեղաթոյր ,
Հէք պարմանին հեշտ երազոցն ի հրապոյր» . . . :

«Յարդածածուկ , անշուք , խարխուլ , նաեւ ցած
Կը տեսնեմ հիւզ մ՛ի մէջ չըքեղ փողոցաց .
Պատառատուն պատուհանէն՝ պատկառոտ
Ներս կը սահիմ՝ թշուառ որբոց գընալ մօտ .
Անհայր , անմայր եւ անպաշտպան , անսեղան ,
Հինգ դալիահարք զիրար գրկած կը դողան .
Մութ ծըխանին մէջ կայ մոխրի՛ր , եւ ո՛չ բոց .
Ի՛նչ սրտառուչ է հեկեկանքն այդ որբոց . . .
Զիս կը տեսնեն իւրեանց աչեր նըւաղ , թաց ,
Դառնաժըպիտ հառաչ բառնան խոր վշտաց .
Եւ ձեռնամած վեր յառելով դէպ յերկին ,
Կը հեծեծեն իւրեանց աղօթ լալազին» . . . :

«Կը նշմարեմ խրճիթ մը մօտ ծովափին՝
Ուր ջինջ ալիք անհուն ծովուն կը փչրին .
Անկեան մէջ մութ՝ հիւանդ պառկած է այրին ,
Ոյր վշտաբեկ սիրտն ու հոգին յար կ'այրին

Սեւ կենսամաշ յիշատակօք անցելոյն ,
 — իւր սիրասուն հինգ զաւակացն , տմուսնոյն —
 Թշուառ այրւոյն՝ որ երբեմն էր գեղանի՝
 Կենաց շիկնոտ ժրպիտն այլ եւս տփգունի .
 Աչերն աղօտ կը շրջանան շողերէս ,
 Վերջին փայլ մ'եւըս կը զգենու իւր երես .
 Ակնարկն ի վեր ուղղած անձայն ու լըռին ,
 Կը թափանցէ լրթակապոյտն այն վերին» :

«Յանապատին մուրրեւոյ գիշեր տիւ
 Կ'առաջնորդեմ ի սիւն ամպոյ՝ իմ չողիւ .
 Ոմանք անկեղծ զիս կը պաշտեն ջերմեռանդ ,
 Ոմանց աւիւն կը ներշնչեմ, տենչ ու խանդ .
 Այլք ակնապիշ կանգնած դէտակն ի ձեռին
 Զիս կը զննեն՝ մերձակա՞յ եմ թէ հեռին .
 Ի՞նչ տարերօք կը բաղկանամ եւ զիս՞րդ
 Զքնաղաքոյն պճնեմ ծաղիկ ու սաղարդ .
 Ուստի՞ բղխիմ, ո՞ւր է իմ ակն եւ աղբիւր .
 Այսպէս տըգէտք կ'ուղղեն հարցեր հազար բիւր .
 Բայց ես զըւարթ ու գոհ սրտիւ կը մեկնիմ
 Այլուր փնտռել, գտնել ուրիշ մտերիմ» :

«Նեղ ու փըշուտ ճանապարհի մ'առնիմեր
 Անյոյս էակ մը կ'արտասուէ, եւ ընդէ՞ր . . .
 Անհնարին ծանր բեռ մ'է չալակած ,
 Ոյժն ըսպառած է իւր թեւոց ու ծնգաց ,
 Դէմքն այլայլած , սեւ բիծերով, գունաթափ ,
 Զինքն են խարչած ձըմերան ցուրտն , ամրան տապ .
 Խայթիչ օձեր շուրջն իւր ոտից կը վխտան ,
 Աշխարհն այլ եւս թըլի հիւքին սեւ զնդան .

Խեղակորոյս է, չըւարած ու լքեալ,
 Կը դողդըղայ, չուզեր առնուլ ո'չ մի քայլ .
 Զիս կը տեսնէ, յանկարծ իւր բե'ւը թողած ,
 Կոյր աչերէն հեղու հեղեղ մ'արտասուաց» . . . :

* * *

«Մեծ ու փոքր, հարուստ, աղքատ, այր թէ կին,
 Զամենեսեանդ նոյն է ստեղծեր վեհ երկին .
 Գէտ կամ տըգէտ, Բըրխտոնեայ, մեղաւոր,
 Նոյն վաղանցիկ վարէք կենցաղ ձեր օր յօր .
 Վաճառական, արուեստաւոր, բանաստեղծ,
 Նոյն օդ չնչք, նոյն վայելէք լոյսն աստեղց .
 Նշոյլ մը սոսկ եւ ձեզ լինել, ա՛հ, չէ՞ մարթ ,
 Որով տանիք յաւարտ կենաց անդուլ մարտ :

Գ Ա Ր Բ Ի Ն Ը

(ՆՄԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ)

Քրիստոս մէջ, հասարակաց ճանապարհին
առնելով, հասարակաց ճանապարհին
Հսկայ կաղնուոյն դալար ոստեր կը բարձրանան դէպ
յեթեր .
Այդ զովարար ըստուերին տակ, կրտակի մ'մէջ ցած,
մըթին,
Դարբնին ուժեղ, ջըղուտ ձեռներ ցերեկն ի բուն կ'աշ-
խատին .
Մագերն են սեւ, գանգուր, երկայն, եւ անխընամ,
անյարդար,
Դէմքն այլայլած ամրան տօթէն, ձմրան ցրտէն անդադար .
Ճակտին խորշոմն է միշտ խոնաւ աշխատութեան սուրբ
քրտամբ,
Մաղձոտութեան ու տրտմութեան երբէք չունի ձա-
կատն ամբ .
Նա կ'աշխատի համբերութեամբ չահիլ ինչ որ կարենայ,
Իւր բազուկներ միշտ կը գործեն իբրեւ հըզօր մեքենայ .
Անփոյթ է նա, եւ անխըռով, պարտական է ո՛չ ումեք,
Ռամիկ մըտաց հորիզոնն է հանգարտ, անձուկ եւ անմէգ .
Դեռ վաղ այդուն՝ մինչ ամեն ոք երազներով տատանի,
Կը փրչէ փուքն որտալիւր զօրէն անզուտ դադանի .
Եւ կը լսուի ձայնն իւր ուռան ծանրը չափով թրաք,
թաք, թաք,
Որով ծեծէ եւ կըռնէ երկաթի ձո՛ղը տաք տաք:

Երեկոյին երբոր մանկունք դարձաւունքն դառնան տուն,
Այդ ըստուերին ներքեւ կեցած կը դիտեն կա՛յծը
թռչաւուն,
Կը փախալին մտնել անոր կրտակէն ներս խաւարտէին,
Այլ երբ փոքրիկ կայծեր ցայտեն դուրս՝ կը խրտչին,
կը փախչին,
Ու կը մեկնին բերկրապատար, մինչ մեր աշխոյժ գոր-
ծաւոր
Իւր հաստ շրթնե՛րըն շարժելով կեղծէ ծիծաղ մ'ան-
սովոր:
Հանգստեան օրն երբոր հասնի, մաքուր, կոկիկ ըզ-
գեցած,
Իւր զաւակօք սրբաւայրին ի մէջ կրկնած ծունրը ցած,
Կ'ունկընդըրէ ժամերգութիւնն, օրհներգութիւնն երկ-
նային,
Եւ կը շարժի շուրթն իւր, մինչդեռ աչերն ի վեր կը նային
Խորհրդալից եւ անթարթափ, վառեալ յերկնից լոյս
անշէջ,
Եւ կը յիշէ իւր կողակիցն՝ որ այժմ ննջէ չիրմին մէջ . . .
Կը նայի սրբ հինգ զաւակացն, եւ հառաչով խոր, բարէ՛,
Բիրտ ձեռներովն իւր աչերէն կաթիլ մ'արցունք կը
սրբէ . . . :
Աշխատելով, մերթ հրճուելով, երբեմն ալ խոր տրտմելով,
Կը յառաջէ ժամանակին թռչող անուոցն ի հսով .
Արշալուսին կը ձեռնարկէ գործի մը նոր ուշադիր,
Վերջալուսին դայն կատարած կը գտնէ յո՛յժ բերկրալիւր .
Իւր կրտակին դուռն փակելով՝ տուն կը դառնայ գոհ
սրտով,
Ընթրել որբոցն հետ եւ ապա հանգչիլ ի քուն անվրդով:

ՄԵՂՐԻԿԻՆ ՀԱՐՅՈՒՄԸ

ՊԱՅՄԱՆ գիշեր մ'երբոր Մեղրիկ
Դիտէր երկինքը հանդարտիկ,
— «Մայրի'կ», ըսաւ, «երկնից վերան
Ի՞նչ են անոնք որ պըլպըլան» :

«Անո՛յշ Մեղրիկս, ե՛կ, ըսեմ քեզ,
Անոնք՝ որ վերն, հեռո՛ւն տեսնես,
Մեր պահապան հըրեշտակին
Աչերն են՝ որ միշտ կը փնյլին» :

«Սակայն մայրի'կ, ինչո՞ւ համար
Այդ աչերն՝ որ են անհամար՝
Չեն երեւար ցորեկուան մէջ,
Միայն գիշերն վառին անշէջ» :

— «Քանզի երբոր մենք ենք արթուն,
Մեր հըրեշտակ քաջէ խոր քուն.
Սակայն երբ մենք քընանանք խոր,
Մեզ կը հսկեն աչերն անոր» :

ԼՈՒՍՆԱԿԸ

ԵՐԿԻՆՔ ծածկըւած էր սեւ ամպերով,
Տեղար յորդ անձրեւ, ուժգին փըչէր հով.
Սարսափեցուցիչ որոտմամբ ահեղ՝
Շէկ կայծակներու կը տեղար հեղեղ :

Սայէն եւ Արուս՝ պատուհանին քով
Նստած՝ նայէին դուրս տըխուր դէմքով.
Մայրիկը չըկար տան մէջ այն գիշեր,
Հայրիկն ալ հեռու երկիր էր գացեր :

Երբ հանդարտեցաւ միրիկն այն սաստիկ,
Ցրուեցան ամպերն ալ մէկիկ մէկիկ,
Յանկարծ փայլեցաւ թագուհին լուսնակ,
Երկընքի վըրայ՝ դեղնած, տխրունակ :

«Քո՛յր իմ, վե՛ր նայէ», ըսաւ Սայէնակ
«Տե՛ս, երբոր ծովէն նոր կ'ենէր լուսնակ,
Ո՛րքան էր կարմիր, վառ եւ բոցալոյս,
Բայց հիմա ինչո՞ւ այսպէս է Արուս» :

— «Միթէ չե՞ս գիտեր, եղբա՛յր իմ Սայէն
Ա՛յնքան սոսկալի որոտմանց ձայնէն
Սաստիկ վախնալով գեղեցիկ լուսինն,
Նշած է իւր գոյնն այսպէս դէպ դեղին» :

ԲԱՅՅ ԻՄ ՊԵՊԷ՞ՔՍ

ԿԱՂԱՆԴԻՆ օրն էր . շուրջ վառարանին
Անոյշ հեֆեսքներ կը պատմէր Հանին .

Երուանդ եւ Յուսիկ՝ նստած անոր քով ,
Մըտիկ կ'ընէին ծիծաղկոտ դէմքով :

Սեղանին վրայ կային այն բոլոր
Նըւէրք Կաղանդի , — սիրուն ու կըլոր
Կարմըրուկ խնձոր , դեղնորակ նարինջ ,
Չափիչ , թուղ , ընկոյղ , կաղին , ամեն ինչ :

Յանկարծ վեր ցատքեց իւր տեղէն Յուսիկ ,
Դռնէն դուրս վազեց թեթեւ , քնքուշիկ ,
Դըտաւ իւր պէպէք , գրկեց զայն ուժգին ,
Եւ համբուրելով ներս մըտաւ կրկին :

— «Ինչո՞ւ դուրս ելար» , երբ հանին հարցուց ,
— Յուսիկ՝ որ կ'ուզէր ըսել առաջուց ,
« Մենք ունինք » , ըսաւ , Կաղանդ , Նոր Տարի ,
Բայց իմ պէպեֆըս դուրսը թող սառի՞ . . . » :

ԺԱՆԳՈՏԱԾ ԶՄԵԼԻՆ

ՈՉ , ո՛չ , հայրի՛կ , ես չեմ ուզեր
Այս ժանգոտած զմեկին ,
Դեղնած , սեւցած են ծուռ շեղբեր ,
Պիտի նետեմ զայն գետին » :

« Ինչո՞ւ համար պիտի նետես ,
Հո՛ս բե՛ր , նայիմ մէկ անգամ ,
Արդեօք ունի՞ր վընաս մը քեզ ,
Տո՛ւր ինձ , որդեա՛կդ իմ Արամ » :

« Ժանգոտած է , այո՛ , որդեա՛կ ,
Եւ բըթացած , կ'ուզե՞ս շուտ
Նետել , մինչդեռ չըտար , որդեա՛կ ,
Քեզ ո՛չ վընաս , ո՛չ օգուտ » :

« Զի՛չդ ասոր պէս են ծոյլերն ալ .
Ժանգոտած են , բըթացած ,
Կ'ուզեն ո՛չ չա՛հ ո՛չ վընաս տալ ,
Պէ՞տք է նետել զայնս ի բաց » :

« Ո՛չ , սիրելի՛ս , պարտինք չուտով
Սրբել անոնց ժանգը նախ ,
Եւ յեսանել աշխատանքով ,
Եւ գործածել մշտադբաղ » :

« Ծուլութիւնն է մայր չարութեան ,
Ուրեմն անկէ ըզգոյշ լե՛ր ,
Աշխոյժ եղի՛ր ամեն վայրկեան ,
Որ չը վնիս այլոց բեռ » :

ԱՆՄԵՂ ՊԱՏՐԱՆՔ

Ինչու կուլաս, անո՛յշ մայրիկ,
Քեզ ի՞նչ եղաւ, ինչո՞ւ համար
Այդպէս արցունք թափես լըռիկ
Ու հաւաչես դու անդադար» :

«Օննիկն հանդարտ կը քընանայ,
Աչքն ու բերանը կիսաբաց,
Մի՛ լար, մայրի՛կ, չըլլայ թէ նա
Շուտ արթըննայ՝ ձայնէդ վախցած» :

«Մի՛ համբուրեր այդպէս ուժգին
Թուշ եւ այտերն իւր կըլորիկ,
Որ չը նեղուի սիրտը կրկին
Ու կանչուըւտէ, սիրո՛ւն մայրիկ» :

«Ո՞ւր է հայրիկս, մթնեց չորս դին .
Պիտի չըգա՞յ — քունըս եկաւ —
Երթանք մտնենք մեր անկողին,
Դո՛ւ ալ քունըդ եկաւ հարկաւ» :

«Երթա՛նք, մայրի՛կ, առաւօտուն
Մենէ առաջ, մեղմ, հանդարտիկ,
Արթընալով Օննիկ ժպտուն,
Թոթովախօս կանչէ, Մայրի՛կ» . . . :

ԾԱՂԻԿԸ

(ԱՌՁԸՆՕ)

ՄԵՆԱԿԵՑԻԿ ու հոգեվար
Ծաղիկ՝ որ փառքն եղար հովտին,
Քու բեկորներ հիւսիսավար՝
Երկրի վերայ կը տատանին :

Նո՛յն գերանդին հնձէ ըզմեզ,
Կը խոնարհինք նո՛յն Աստուծոյն .
Մի՛ տերեւիկ լըքանէ գքեզ,
Մի՛ հաճոյք տայ մեզ հուսկ — ողջոյն :

Վշտաչարչար, մըտացընոր
Մարդն ուղղէ հարցն այս՝ առանձինն,
«Ո՞րն առաւել վաղ անցաւոր,
Կեանք մարդկայի՞ն կամ թէ ծաղկին . . . » :

ՏԽՈՒՐ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՐԻՋՈՆԻՆ վերայ վարդեր փունջ առ փունջ
կը հրդեհին միահաղոյն անմիմունջ .

Գեղոյ մրցում մ'անդ նշմարէ իմ հոգին ,
Բաղձամ քաղել զայնըս ի սէր կաթոգին .

Այլ չեմ կարող , եւ ընդէ՞ր ,
Զի մեղսալից եմ , ո՛վ Տէր :

Այդ անյատակ լրթակապոյտ կամարին
Վերայ ո՛րքան ոսկի , մարգրիտ կը վառին .
Լուսոյ մրցում մ'անդ իմ աչեր նշմարեն ,
Ըղձամ եւ ես խոյր մը կըրել ոսկեղէն .

Այլ չէ մարթ ինձ , եւ զիս՞րդ ,
Զի անկեա՛լ եմ մեղապարտ :

Պարտիզին մէջ կը բուրեն վարդ , շուշանիկ ,
Յասմիկ , յակինթ , մեխակ , քոյրե՛ր երջանիկ .
Բոյրի մրցում մը կը չնչէ մէջ օդոյն ,
Ես ալ սիրեմ բուրել ծաղիկ շիկադոյն .

Բայց , եղո՛ւկ ինձ , չեմ կարող ,
Զի շանթահար եմ , սե՛ւ հող :

Այգուն , այգուն յափշտակուած կը լըսեմ
Սոխակներու երգն ներդաշնակ ու վըսեմ .

Մրցում մ'երգոց կ'արձագանգէ յամեն կոյս ,
Տենչամ ես ալ խառնել իմ ձայն սիրայոյդ .

Բայց կը մընամ լուռ , եւ է՞ր
Զի չեմ կարող նայիլ վեր :

Դո՛ւ , որ տաս չող աստեղց , լուսնին , արեգին ,
Երգ՝ սոխակին , ծաղկան խալ բոյր անմեկին ,
Միթէ զլանա՞ս հիւլէիս սոսկ մի՛ նայուած ,
Փռնո՛յս հէք՝ որ լիւզ գայ ի գետն արտասուաց .

Ո՛հ , ո՛չ երբէք , սուրբ հա՛յր իմ ,
Ո՛րդ մ'եմ , այլ քե՛զ կը փարիմ :

ԵՐԵՔ ՏԱՂԱՒԱՐՔ

ՅԱՐՆՁԻ էր :

Ներքեւ նոճեացն այն լըռանիստ գիւղակին
Նստած մենիկ՝ կենաց վերայ կը խորհէինք արտաագին .
Եւ կ'ըսէի , ըստ իս՝ մնալ աստ լաւագոյն է եւ յարմար ,
Եթէ կամիս չինենք երեք խորհիթ՝ սակայն ո՞ւմ համար .
Ո՛չ Մովսէս կայ եւ ո՛չ Եղիա , անոնց զէմքերն չեմ
տեսներ ,
Միայն մըռայլն երեկոյեան , եւ երկարող ըստուերներ .
Միայն հանգիստն այն անվրդով ննջեցեցոյ փոքր եւ մեծ ,
Դաշտակն եւեթ գերեզմանաց , եւ նոճիներն տխրահեծ . . . :

Փառասխիթն համար արդեօք կառուցանենք , — ո՛չ
երբէք —

Սարսափահար կը գալարի հէքն ի սարսուռ յուսարեկ ,
Այլայլափոխ եւ գունաթափ , կը նըլաղի իւր հունկ ձայն .
Զի տե՛ս , ահա՛ , փոքրը ու նեղ փոսի մը մէջ բանտեն
զայն ,

Գոտեւորեն զայն ի փոշի եւ ի կաւ՝ ցուրտ որպէս սառ ,
Ամենաստոր սողնոց լինել ընկեր եւ ո՛րս հաւասար . . . :

Շըլացուցիչ եւ աննրման Գեղո՞յ համար արդեօք , —
ո՛չ —

Նէ կը մոռնայ այն հըրապոյրն՝ որ կ'արձակէր միշտ
բողբոջ ,

Եւ կ'անգիտէ որդն այն զապիր՝ որ այժմ կրծէ այն
մարմինն՝

Զոր դեռ երեկ կը պաշտէին յիմարք իբրու զուարթնոց մին ,
Եւ ո՞ւր այժմիկ այն փափկութիւն , շընորհն ու փայլն
այն քնքուշ ,

Ո՞ւր այն երանգն ամենագեղ՝ յորս պարծենար չքնաղ
կոյս . . . :

Ծիրանեփայլ վէս պարծանա՞ց համար արդեօք , — ո՛չ ,
բընա՛ւ —

Սին պաճուճանք , սեթեւեթանք , զի՛ շոյտ անցնին
ընդ երկնաւ .

Աւա՛ղ , անոնց բոլորն ի բա՛ց թողուին անյուշ եւ ի
սաղա՛ն ,

Եւ աստ տեսնենք ո՛չ արդուզարդ , ձորձ թանկագին
ոսկեվառ ,

Միայն պատա՛նքն այն երկայն հոգեսարսուռ , ըսպիտակ ,
Որ անշըշունջ եւ աներեր մընայ սառած քարի մ'տակ . . . :

Անբաւ ընչի՞ց , փարթամութեա՞ն , արդեօք գանձո՞ւց
անհամար

Որք գիւղեցիներն ու ծածկեցիներն , ա՛հ , ի հարկին ցուրտ
մարմար

Մեղաւ խրեանց ծածկոյթն անքոյթ . . . ո՞ւր այժմ
խրեանց ոսկիին , ո՞ւր . . .

Ա՛ստ , ի շիրմին անյուշ թաղուին ամեն մետաղք յոք-
նաթոյր ,

Սո՛սկ սեթեւեթն , հարըստութեան չնչին նըշանն այս
վերջին ,

Կը պլպլըլայ վերայ տըխուր դագաղին սեւ կափարջին . . . :

Հեշտ հանոյից՝ զորքս հրճուանք կը պատճառեն , կը
սիրեն ,
— Խրախճան , ծիծաղ , այսն ու ծանակ , եւ չըւայ-
տանքն այն ամեն .
Ո՛հ , աստ չըքեղ է պատրաստուած սեղան մը ճոխ ,
զարդարուն ,
Այլ կոչնակա՛նք , լո՛ւս են , որպէս իւրեանց ողորմ
խնդութիւն .
Բարէ՛ , ո՛չ ոք , միայն արգեղ , այն դարչելի որդ լափող
Խրախճանակից լինի մենիկ՝ նո՛յն յիշերով հոյն ի հող . . . :

Շինե՞նք արդեօք վառ ցանկութեան , սիրոյ համար ,
երբէ՛ք ո՛չ —
Անոնք չուտով կը թառամին , քան ըզծաղիկ յո՛յժ
դողդոջ ,
Կամ կը թռչին հոգւոյն հետ վե՛ր , երբ անմեղ են ,
անապակ ,
Յանմահութեան ծաղիկի , բուրեւ , երգել յանդուսդ
խանդ , փափաք .
Հայր , մայր , եղբայր , քոյր , ամուսին մէկտեղ պառ-
կին կող ի կող ,
Բայց ո՛չ ոք տայ սիրողունիկ , ո՛չ պատասխան , ո՛չ
լըսող . . . :

Վշտա՞ց , ցաւո՞ց համար արդեօք , — մեռեալք երբէ՛ք
ըզգան վիշտ .
Ո՛չ հեծ , ո՛չ ողբ , հառաչ հասնի մեր ախանջաց , լո՛ւս
են միշտ . . . :

— Այն հառաչներն , զորս Գորթն եւեթ կրնար սիր-
ւիւն , ո՛չ այլ ինչ .
Ա՛հ , յոյս չունին , ո՛չ սէր , երկիւղ , այլ են յանոյշ ի
խոր նինջ . . .
Անդորրութի՛ւն , հանգստութի՛ւն , պահապանաց է
սոսկ ձայն ,
Զոր վրդովել մահկանացոյին ջանալն է փո՛ւճ , ըն-
դունա՛յն . . . :

Դժնէ Մանո՞ւն՝ որուն իշխանք իսկ խոնարհին ան-
բարբառ ,
Ա՛հ , ո՛չ , քանդի իշխանութիւն իւր ծանօթ է յայս
աշխարհ .
Եւ աստ այժմէն կան բաւական ախոյեաններ՝ որք եր-
բեմն .
Ողբերգութեանց դողացուցին տխրատեսիլ սրահն ու
բեմն .
Ներքեւ — դիակն այն սառնապաղ , եւ չուրջն՝ — այն
խառն , սեւ , անփայլ ,
Նըշանքն են այն Մակաւնիկն՝ զոր ո՛չ ոք կրնայ ուրա-
նալ . . . :

ԱՌ ԳՐԱՍԵՐՆ ԱՏՈՄ

ՏԻՐԱՇՈՒՆՉ հողմիկն ո՞ւր այսպէս սուրայ,
Արդեօք ի՞նչ տանի իւր թեւոց վերայ,
Անշուք պարտիզին մէջէն շաչելով՝
Ո՞ւր զալիս օդոյն ճեղքէ ի հոլով . . . :

Ո՞ւր ճախրեն թռչնոց երամներն անթիւ,
Որք մեր շուրջ, մեր մօտն երգէին խանդիւ,
Մեզ ներշնչէին սէր, խնծիղ ու հեշտ,
Այժմ ո՞ւր տան զիւրեանց վերջին հըրաժեշտ :

Վըտակն՝ որ երբեմն էր արծաթ վըճիտ,
Լոյսն արտափայլէր երկնից ու ժըպիտ,
Ո՞ւր մըռնչելով յորդահոս, պղտոր,
Ժայռից բարձունքէն կը սահի մոլոր . . . :

Ո՞ւր ճեպեն ամպերն ըսպիտակ ու թուխ,
Գոլորչին այգոյն, վերջալուսին ծուխ,
Ո՞ւր արտասուելով յորդառատ, լըռին
Հորիզոնէն վեր փութով սաւառնին . . . :

Սեւ նոճիներու ըստուերաց մէջէն
Մահկին ցուրտ նըշյւք դէպ ո՞ւր յառաջեն .

Սառած վիմին վրայ գոնէ մի՛ պահիկ
Դադար չառնըլով ո՞ւր դիմէ մահիկ . . . :

Ա՛հ, ո՞ւր այդ յառեալ աչեր կը նային,
Է՞ր այդ լըռութիւն տիրէ շիրմային,
Ո՞ւր արդեօք հասնիլ բաղձայ կաթոգին
Այդ երազներով բոցավառ հոգին . . . :

. . . . .
Ո՞ւր . . . դէպ յանձանօ՞թն, դէպ ի Բացակա՞ն . . . :

Ի Վ Ե Ր

ԱՌ ԲՐՈՑ. Վ. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՈՐԲՈՒՀԻ՞ մ'եա մատաղ ու զիրդ,
 Վաղուց արդէն ծընողազիրիկ,
 Անտուն, անտէր, հէք աղքատիկ,
 Վաղաթարչամ մօրդ մէկ հատիկ.
 Չունի՞ս ըստուեր տապէն ամրան,
 Չմրան ցրտէն պատըսպարան.
 Ո՞չ ոք առ քեզ կարկառէ ձեռք՝
 Երբ դողդղաս նօթի եւ մերիկ.
 Ա՛հ, չե՞ն յուզիր քար սրտեր վէս,
 Հեկեկանօք երբ արտասուես.
 Ուրեմն ի վե՛ր քու աչեր թաց
 Յառին առ Հայրն տիեզերաց:

Դեռ ա՛յսքան վաղ այրի՞ մ'եա հէք,
 Վշտաչարչար ու սրտարեկ,
 Ձի՛ չոյտ ճակտիդ տիրէ դալուկ,
 Եւ խորշոմներ այս մահաչուք.
 Դողդոջ թեւեր, կըթոտ ծունդեր,
 Դէմք անժըպիտ, պռոտեալ յօնքեր,
 Աչեր նըւա՛ղ, նըւա՛ղ եւ ձայն,
 Թրթուուն, յուզիչ միանգամայն:
 Այլ սա՛ խեղճուկ հինգ որբուկներ՝,
 Ձի՛ դառնազին ողբան, ո՛վ Տե՛ր.

Ի վե՛ր ուղղէ՛ նայուածդ, հէ՛ք կին,
 Մըխիթարիչդ գտնես յերկին:

Բաղդն անողոք հարուածե՞ց քեզ,
 Ըսպիներով թո՞ղ վիրակէզ.
 Սիրտդ կը միա՞յ լանջքիդ ներքեւ,
 Շնչառութիւնդ կարճ ու թեթե՞ւ.
 Յայտէ՞ բերնէդ արեան փրփուր,
 Ճակտէդ աղբեաց կայծակէ՞ հուր.
 Չունի՞ն օգուտ դեղ ու դարման,
 Չի՞ք յոյս այլ եւս ապաքինման.
 Կը դգա՞ս այժմէն մահուն սարսուռ,
 Տեսնե՞ս այն լուռ վըհին ցուրտ դուռ.
 Ի վե՛ր, տեսի՛լդ այդ տըխուր յոյժ,
 Պիտի ստանաս կատարեալ թոյժ:

Գլխոյդ վերեւ խոթո՞ւ երկին,
 Ոտիցըդ տակ դուռա՞ն ուժգին
 Սեւ կոհակներն ապերասան,
 Ըզքեզ յանդունդն այն մոռացման
 Սուզե՞լ սպառնան, եւ առ յաւէտ
 Ահեղամուռնջ ծըփալ վէտ վէտ.
 Իբրեւ ըստուեր կամ խաղալիկ
 Ծաղրե՞ն, թքնե՞ն քեզ դու ալիք.
 Չըկա՞յ լուսոյ նըշուլիկ մ'ալ
 Վերայ ծովուն լայնածաւալ.
 Վե՛ր կարկառէ՛ ձեռքդ դողդոջուն,
 Պիտի գտնես ժայռն հաստատուն:

Թ Ա Տ ԵՐ Ա Ր Ե Մ Ն

ՎԵՐ բարձրացաւ վարագոյրն աստղանդկար ,
խաժագոյն .

Եւ հորիզոնն հրդեհէր վարդ փունջերո՛վըն այգոյն .
Աւետատու սուրհանդակն՝ ամենագեղն լուսաբեր՝
Վերջին աղօտ նըշուլիւ ի ծոցն անհուն խոստափէր :
Թողլով նոճեաց հեծեծումն եւ ըստուերներն սըգամած՝
Մենիկ մնջիկ հեռանար լուռ այցելուն այն չիրմաց .
Ո՛չ եւս էին աճընկեց ըստուեր , տեսիլ , ուրուական ,
Ժպտէր գմբէժն եթերաց իբրեւ յակինթ լուսական .
Հանդարտ էր ծով շափաւեայ , երկիր՝ դալար ցօղափայլ ,
Շիրինէր ծաղկանց թագուհին երգչին անոյշ ի դայլայլ .
Եւ ծիծաղէր անմեղուկ՝ կայտառ մանկիկն յորրանի ,
— Լուսազգեցիկ հրեշտակիկ , փափիկիկ , սիրուն , գե-
ղանի —

Մայրն որդեկին այտերէն անկուշտ քաղէր սուրբ համբոյր ,
Մինչ հօր թրթռուն չրթներէն ելնէր աղօթք խնկաբոյր .
Երջանկութեան դար մ'էր այն նըւիրական վայրկենիկ՝
Ոյր ի բաղխիւն փթթէին Եդեմաբոյր վարդենիք .
Դըրա՛խտ մ'էր այն ասպաքէն , այդ տուն երկի՛ն մ'ար-
դարեւ ,

Ընդ որ անխառն հրճուանաց , սիրոյ փայլէր արդ արեւ .
Աղքատիկ էր այդ սուրբ յարկ , չունէր ոսկի ադամանդ ,
Այլ քան զայնքս գեր ի վե՛ր , Անմեղորթի՛ւն շողար անդ :

էր միջօրէ տօթագին . գազաթնակէտն էր արփին .
Տերեւք ի կախ քընէին ի վերայ մուշ գետափին :
Խաչանց հօտեր հեւ ի հեւ , հըրատոչոր , լեզուակախ ,
Շտապէին որոնել ըստուեր մը զով ու խաղաղ .
Թռչնոց երամք հանգչէին տեր'ուոց ներքեւ թաքթաքուր՝
Ամիրտիւլով ի մի վայր զիւրեանց գլուխ , թաթ ու փե-
տուր .

Շողխացած էր բուրումն այն գիրգ ծաղկանց անուշակ՝
— Սմբուլ , կակաչ , շահօքրամ , վարդ եւ շուշան , մա-
նուշակ —

Լըռէր սոխակն ու շնչէր քաղցրիկ ամրոտն՝ որ այժմիկ
Ելնէր սրտէն սիրուհւոյն ու ծաւալէր յօդն մեղմիկ . . . :
Խնձորենուց հեշտաբոյր հովանւոյն տակ անխրոով
Կ'երգէր հրեշտակ մ'աննըման , բայց չեմ գիտեր ո՛վ
էր , ո՛վ . . .

Լուսեղէն էր իւր մարմին , քան ըզձիւն յոյժ ըսպիտակ ,
Դէմքն հըմայուն , գեղեցիկ , իրական էր , ո՛չ պիտակ .
Խարտեչագեղ իւր վարսերն արձակ՝ ի շունչ զեփիւռին՝
Ծածանէին վէտ ի վէտ ուսոցն ի վայր մեղմ , լըռին .
Ծաւիկ աչուին ուղղած վեր , վըսեմ , գիւթիչ նայուածով ,
Ժըպիտ ի շուրթն անդադար սուգէր յերկնից անհուն ծով .
Պարզ էր իւր ձորձ կուսական , եւ սակայն ի՛նչ ան-
սահման

Համեստութեան ու Գեղոյ կըրէր տիպար նէ յինքեան . . . :

Եւ իմ աչեր տեսնէին , հանգիւղակաց բլրին մերձ ,
Պալատ մը ճոխ , հոյակապ , սոսկավիթխար , երկնաբերձ ,
Բիւրեղափայլ մարմարէ , չրջանակներն ոսկեհուռ ,
Իւրաքանչիւր կողմն ունէր ականակապ , հսկայ դուռ .

Պատուհաններն ունէին միակըտուր ապակի ,
 Յորոց ի ներքս թափանցէր լոյսն եթերին շեշտակի .
 Ապարանին շուրջ պատէր պարտէզ մը մեծ , խնկաւէտ ,
 Ծաղիկներով յոգնազան , յերկրիս գո՛գ դրախտ մ'էր
 յաւէտ .

Ուր կը բղխէր ջինջ , յստակ , ձիւնափրփուր , զով աղբիւր
 Մ'որ կ'ընթանար գործելով անլուր հրաշներ հազար բիւր .
 Ապարանի ճիշդ կեդրոնն սըրահ մը կար փառաշուք ,
 Ուր ամբոխին ըստուար թիւն աճէր , ե՛ւ ձայն ե՛ւ
 շրջակ .

Կար պատրաստուած սեղան մ'ալ խորտիկներով հա-
 մագամ ,

Ոյր շուրջ բազմած հաւասար էին «Եւա եւ Ադամ . »
 Բոսորագեղ բաժակաց միմեանց բաղխման հնչէր ձայն ,
 Եւ «կեցցէ՛՛ններն թնդային , «օ՛ն , վայելե՛նք այժմ՝
 ներկայն ,

Անցեալն է խոր ու մեռեա՛լ , ապագայն մո՛ւլթ , ան-
 ըստո՛յգ ,

Ներկային մէջ թող սահի խըրախճանաց մեր մակոյլ»... :
 — Եւ ի՞նչ արդեօք երեւէր , փարթաւնաթիւն , ոսկի ջինջ ,
 Ծաղրելի , վա՛տ շրջայտանք , արբչի՛ւ վիճակ , եւ . . .
 ոչի՛նչ . . . :

Նշմարէի հեռուստ դաշտ մ'ընդարձակ ու տափարակ ,
 Լերկ , ամայի՛ անապատ , չունէր դոնէ անտառակ
 Մ'որ սուն մեղմէր լափող հուրն ճառագայթից այն արփի ,
 Ո՛չ ալ երբէք ովասիս մ'եւ կամ գէթ վայր ջրբարբի .
 Այլ աստ եւ անդ սեւ գոսոտ , ցցուած ժայռեր մի քանի ,
 Ապառաժներ՝ , սէգ արծուեաց ու մողիզաց ընտանի .

Եւ մացառներ անըստուեր , եւ սրբափուշ չոր թըփեր
 Այդ ամայի դաշտին մէջ էին եւեթ թափթըփեր :
 Միայնութի՛ւն , լըռութի՛ւն ու տխրութի՛ւն տիրէր անդ ,
 Սոսկ մերթ ընդ մերթ վրդովէր լըռութիւնն ահեղ շա-
 չող շանթ :
 Այդ դաշտին մէջ , աւասի՛կ , զօրաց երկար շարք
 մ'անցնէր ,

Որոտագոջ հնչէին փողք , փայլէին սուրններ ,
 Եւ գոռային կուռ պըղինձք , ծածկէր զերկին ծըխոյն
 ամբ ,

Վըրընջէին երիվարք , հատանէին դափր ոտամբ .
 Մարտնչէին ակոյեանք կոյր , անգիտակ , մոլեգին
 Բզմիմեանս տապալել , սըղել միմեանց կեանքն անգին .
 Եւ անցնէին վեհապետք , Նաթոյեռն ու Կեւաւր ,
 Մին ի հարուած Պրուդուսի , Հեղինեի միւսն ի սա՛ր :

Հուսկ իմ առջեւ տարածուէր ծո՛ւլ մ'անսպարոյր , ան-
 յատակ ,

Որ մշտածուի , փրփրացայտ մըռնչէր իմ ոտից տակ .
 Գետեր պղտոր , յորդահոս , կառաղաքար եւ փութով
 Կը սահէին դառն ալեաց խորքը ննջել անվրդով .
 Եւ դիտէի կատարներն հսկայ լեռանց ահարկու ,
 Որք կըրէին ըսպիտակ բիրեղափայլ վերարկու .
 Դալարագեղ հովիտներ , մարգագետին արգաւանդ ,
 Բուրաստաններ բերկրալի , նո՛ր եղեմներ մանաւանդ ,
 Ո՛ւր փթթէին յարաժամ հոյլեր ծաղկանց անթարչամ ,
 Նորողէին ի ձեւ , թոյր , ի փայլ , ի գեղ ժամ առ ժամ .
 Յափշտակուած մինչ այսպէս այս տեսլեանէս հըմայուն ,
 Միտք իմ սուղէր անդր ի վեր լրթակապոյտն այն անհուն ,

Եւ մուրրէր հիացմամբ , նշմարէի ես յանկարծ ,
 Խոկուն խոհուն ճակատներ , վեհ հանճարներ սիրար-
 ծարծ ,

Եւ քընարներ ոսկեւար , Միշոն , Պաշրն , Մուր ,
 Օսիւսն .

Շեյքսպիր , Հիւկո , Լամարդիս , եւ ծերունին Աշիշան ,
 Որք թուէին ընդ այերս , եւ անաչառ պատմէին
 Վիշտն ու թախիծն անպատում , ոչնչութիւնն երկրային ,
 Եւ նոյն ատեն ցոյց տային Սէրն ու Ժըպիտն այն յա-
 ւերժ ,

Գեղաժիծաղ արշալոյսն , երջանկութեան դարն անվերջ ...
 Մինչդեռ խուժանն անըզգայ , կոյր , լիովին անտարբեր ,
 Տըգիտութեան քառսին անդնդոց մէջ մըրափէր .

Եւ յանդգնէր իսկ ծաղրել , արհամարհել անխընայ
 Այն հոգիներն երկնաշունչ՝ որք երգէին ուսանեա . . .
 Հէք քերթողներն անխրախոյս , ձայնիւ դաշըն , տխրա-
 չեշտ ,

Վշտաց հովտիս այս տալով զիւրեանց վերջին հըրաժեշտ ,
 Սըլանային յերկնից դաշտն այն անսահման , հրափետուր ,
 Երեկոյեան վերջին պահն էր , եւ ձըգէր վարագոյր . . . :

* * *

Վերցաւ անդրէն վարագոյրն աստեղափայլ , նըկարէն ,
 Զոր Միշեւաց նուրբ վրձինք բընաւ երբէք նըկարեն :
 Վերջին պահն էր գիշերոյ , լըռութիւնն էր անփարատ .
 Սահէր լուսինն յամբընթաց ի կապուտին անարատ ,
 Եւ իւր աղօտ նըշուլիւ ցոյց տար քարերն ըսպիտակ ,
 Որք անբարբառ փայլէին մահասօսափ նոճեաց տակ .

Երկնի զովիկ արտասուքն՝ ա'յնքան անոյշ ու վըճիտ՝
 Յուրտ , լըռանիստ գիւղին վրայ կ'իջնէր հեգիկ , չիթ
 առ չիթ ,

Մինչդեռ այն գիւղն անտարբեր , ա'հ , չէր ըզգար ,
 ո'չ , բընա'ւ ,

Զինջ արտասուքն՝ որ այժմիկ մարգարիտ մ'էր ընդ
 երկնաւ .

Ո'չ ալ լըսէր հեծեծումն այն տխրաքօղ անտառին՝
 Ուր մահերգակ բըւիճակք միայն երթան ու թառին .

Ո'չ ալ տեսնէր անհամար զարդերն երկնի պայծառ ջինջ ,
 Ոչի'նչ երբէք վրդովէր յաւերժական իւր խոր նինջ . . . :

Մի'շտ անըզգայ , մի'շտ անշարժ էր այդ գիւղին մէն
 մի քար ,

Եւ մէն մի քար հաւասար , տարբերութիւն բնա'ւ չկար .
 Այդ ամենուն սրտին վրայ տիրէր ձըմեռ հաւասար ,

Եւ այդ քարինք կազմէին դաշտ մ'որ չունէր ձոր ու սար .
 Դա'շտ մ'ուր միայն տիրէին հաւասարութիւն , լըռու-

թիւն . . .

Սոսկ զեփիւսին մեղմ շըշունջն ի գիրդ տերեւս խար-
 չափուն

Մերթ յաւակնէր վրդովել հանգիստն այն լուռ գիւ-
 ղակին ,

Եւ հեռանա'ր ըզգալով համբոյրն անոր ցրտագին . . . :

Քիչ մը հեռի գիւղակէն եւ այն դաշտէն ապալեր ,
 Կը տեսնէի առանձինն քար մը ի կո'ղըս բըլեր ,

Ոյր շուրջ քանի մ'ըստուերներ օտարոտի , զինակիր ,
 Գետնախշտի քընէին ընկողմանած ի յերկիր .

Արշալոյսն ալ առ տակաւ շառագունէր հարսանման ,
 Երբ յանկարծ ուստ թնդաց ձայնն ահեղ՝ վիմին գըլորման ,

ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔԸ

ԱՌ ՊԱՏ. Ա. Մ. ԻԳՆԱՏԻՈՍԵԱՆ

Ո՞վ արդեօք ուսոյց մեզ թէ մի պատճառ
Մեծ եւ առաջին, գերագոյն, անճառ,
Քան զարարչութիւն էր, եւ է տըւած
Ներգաշնակ օրէ՛նքը տիեզերաց .

— Սուրբ Գիրքը :

Ո՞ր քաջ ուղեցոյց կրնայ անխափան
Մեզ առաջնորդել այն մեծ զօրութեան՝
Զոր պաշտել կոչէ մեզ գիտակցութիւն
Եւ միշտ որոնել յանկեղծ, սուրբ աւիւն .

— Սուրբ Գիրքը :

Երբ գործողութիւնք մեր յաջողին լաւ,
Եւ մշտափրկութիւթ յուսոյ ծիլք անբաւ
Լընուէն մեր իղձերն, ո՞վ ցոյց տայ արդեօք
Ո՞ւր վայրն երջանիկ՝ անթարչամ ծաղիկօք .

— Սուրբ Գիրքը :

Երբ կըրից հետ բուռն փորձութիւնք անթիւ
Ջանան զօրութեանց մեր յաղթել հեշտիւ,
Ո՞վ արդեօք ցուցնէ մեզ ճանապարհն այն՝
Յոր զիմենք յօճան երկնային միայն .

— Սուրբ Գիրքը :

Երբ տարակուսանք իմաստակութեան,
Եւ ալիք զաղտնեաց ծովուն անսահման,
Խուփեն մեր դատումն ու մեր խորհուրդներ,
Ո՞վ մեր միտքն ուղղէ ճշմարիտն ի վեր .

— Սուրբ Գիրքը :

Եւ երբ ըսպառող մեր շունչը վերջին
Յայտնէ թէ հոգիք մեր պիտի թռչին
Դո՛ւրս այս վանդակէն, ո՞վ պիտի լինի
Մեզ մըխթարիչ այնքա՛ն սիրելի .

— Սուրբ Գիրքը :

Մանո՛ւկ, չափահա՛ս, ծերո՛ւկ, ա՛յր թէ կի՛ն,
Թող լինի մեզ միշտ ընկեր անմեկին,
Ընտիր ուղեցոյց, սուրբ միանգամայն,
Յըվերջ մեր կենաց, միայն եւ միայն
ՍՈՒՐԲ ԳԻՐՔԸ :

ԻՄ ԲԱՂՁԱՆՔԸ

ԱՐՇԱԼՈՒՄԻՆ երբ պարզէ թեւն իւր արտայտ
 եւ խոյանայ գէպ ի կամարն այն կապոյտ ,
 Սիրողջունից ուղիներ հեղուլ վեհ գնդին՝
 Որ վերջաբան կարգայ ժամուց լուռ մըթին ,
 Բաղձամ ե՛ւ ես լինել պահիկ մ'արտուտիկ ,
 Պարզել նոյնպէս թեւեր փափկիկ , խառուտիկ ,
 Մըզոն մ'հեռի գէթ վերն յերկրէս այս ցրտին ,
 Լուսնոյ բանալ հիւծեալ ծալքերն իմ սրտին :

Երբ ընդ աղօտ տեսնեմ հեռո՛ւն , անդ ի վե՛ր ,
 Բիծ մը փոքրիկ , երկու թրթռուն գիրդ թեւեր ,
 Թերեւս արքայն թռչնոց համայն , վեհն արծիւ ,
 Այնքա՛ն բարձրը՝ դոր նշմարեմ ես հազիւ .
 Բուռն խղճ մ'ուռի յայնժամ ներքեւ իմ լանջին ,
 Սիրտս ու հոգիս համակ յուզին ու տանջին ,
 Հաւասարիլ գէթ սըլացման սէգ արծուին ,
 Ո՛ր եւս պայծառ տեսնեն Բո՛ւ լոյսն իմ աչուին :

Մինչ կը դիտեմ այն ծաղիկներն օդապար՝
 Որք խուսափին հորիզոնէն անդադար ,
 Մերթ խիտ մերթ խոկ յայս կոյս եւ յայն ցանուցիր ,
 Արշալուսին հարսնեւորներն ոսկեծիր .
 Բուռն բաղձանաց յիս արծարծի յայնժամ բոց ,
 Վերելակել եւ լինել մին այն ամբոց՝

Որ գոնէ ժամ մ'ալ մերձենամ երկընքին ,
 Ուր յարածամ Սիրոյ կայծեր բըռնիկին :

Մինչ գիւերոյ տակաւ հիւծուլ կանթեղին
 Շողէր փայլին ա՛յնքան ցուրտ ա՛յնքան դեղին .
 Ազատ ձեմէ գշտոյն ընդ դաշտն ուր ո՛չ շանթ
 Շաչէ , ո՛չ խոկ դուռն , քանդեն մրրիկք ժանտ ,
 Հառաչ մ'ըզձի յայնժամ լուրթիւնն փարատէ ,
 Թռնիլ ի ծոցն անոր ազատ արատէ ,
 Սիգալ հեղիկ , փուճ աշխարհէս ազատուած ,
 Եւ օ՛ր մ'եւըս Բեզ մօտ ապրիլ , Հա՛յր Աստուած :

Այն ինչ հըզօր այն վեհապեան ոսկեափիւռ
 Ամենեցուն ձօնէ կենաց շիթեր բիւր ,
 Մանկան՝ ժըպիտ , կուսին՝ շընորհ , եւ գութ՝ մօր ,
 Ի գործ , ի յոյս , ի սէր կարգայ միշտ յորդօր ,
 Յանդուսպ եռանդ յայնժամ հոգւոյն իմ խոհեր
 Իշխեն ձըզիլ յայն մթնոլորտ բոցահեր ,
 Որ մոռնալով մեղաց ծովն ու դառն ալին ,
 Անզոյգ Սիրոյ անհուն ծովուն մէջ հալին . . . :

Անհունութիւն մ'եւըս անդին արեւէն ,
 Անդ , ուր անթիւ աստղունք , ծաղկունք նըկարեն ,
 Դեռ եւս անլուր եւ դիւթական նըլադօք
 Լուսոյ , Սիրոյ փունջեր նետեն Փրկչին գոգ .
 Ի՛նչ վառ խանդին բաղձայ փոշոյս տարրն անեղծ
 Գոնէ՛ լինել մին այդ անթիւ սուրբ աստեղց ,
 Որ սրբութեան մէջ միշտ աճի , զարգանայ ,
 Յար նըլադել անմահութեան Ովսանայ :

Այլ ի՞նչ կ'ըսեմ, ո՞ւր եմ, ներէ՛ ինձ, Աստուած,
 Միթէ ե՛ւ աստ յիս չը՞ փայլիր Քու նայուած,
 Տարակուսի՞մ արդեօք թէ աստ լոյս, սէր կա՞յ,
 Մինչդեռ Դու միշտ ամենուրեք ես ներկայ.
 Ա՛հ... թէ վշտաց մրրիկք անեղ, գոռ թնդան,
 Թըւի աշխարհն ինձ մեղաց խոր, սեւ զնդան.
 Երկիւղ չունիմ երբէք, մինչդեռ յուսովառ
 Աչերս ի Քե՛զ գտնեն երկնից պերճ գաւառ:

Հոգ չէ՛ թէ նուրբ թեղէ մ'է կեանքս կախ արդէն,
 Հոգ չէ՛ թէ սուտ տեսիլք զիս միշտ կախարդեն,
 Թէ չը ծագի վշտէ՛ ժըպիտ, հոգէ՛ յոյս,
 Թէ տառապիմ յար վշտաբեկ հոգեյոյզ.
 Իզձ մ'ունիմ սոսկ, յորժամ կեանքիս նաւակին
 Թխակներուն փշրիլն տեսնեմ ցաւագին,
 Թո՛ղ իմ տըկար խոհերն երթան ու հանգչին՝
 Բուրեւ, երգեւ, փայլիլ ի գիրկն իմ Փրկչին:

ԱՌ ԹԵՐԹԻԿՆ ՕՐԱՅՈՒՑԻՍ

Վ Ա Ղ — Ի յուշ երազոց ուրախ կամ տրտում
 Անգութ, անտարբեր մատունք իմ կորզեն
 Մին օրացուցիս փափկին թերթերէն,
 Եւ փըշուր փըշուր կամ ամբողջովին
 Նետեն զայն յերկիր կամ յանձնեն հովին.
 Հէք թերթին բեկորք լինին առաթուր,
 Սահին ընդ առուակ կամ անկնին ի հուր...
 Գընա՛ս գու, թերթի՛կ, եւ սակայն արդեօք
 Ինչե՛ր կը տանիս հանդստեանդ ի գոգ...:
 Ընդ քե՛զ խուսափին անուրջքս հոյլ ի հոյլ,
 Յընորքն իմ մըտաց սըլանան ի սոյլ,
 Խնծիղն ու հառաչք սրտիս սիրակէզ
 Եւ տենչանքն հոգւոյս թըռանին ընդ քեզ...:
 Օ՛ր մ'ալ, սակայն ե՞րբ, չը գիտեմ ճշդիւ,
 Պիտի խորտակի բազդիս գիրգ անիւ,
 Եւ փըշուրքն անհետ շոյտ պիտի ցնդին
 Թաղիլ աննըշան ի գիրկ այս գնդին.
 Թերեւս բիւրաւոր դարեր հոլովին,
 Եւ բնաւք մոռանան զիս բոլորովին,
 Այլ անշուշտ մի՛ օր, մի՛ ժամ, մի՛ վայրկեան
 Պիտի թօթախեն փոշին մոռացման
 Խոկմունքն հիւլէիս, եւ ածեն ի յուշ
 Ըգքե՛զ, ո՛ղ թերթիկ, ի սէր մեղանուշ...:

Գ Ի Տ Ե՝ Ս

Խոնչ է հողմ ,
ԵՐԲՈՐ այդուն կամ ընդ երեկս մեղմ ու զով ,
 Խոր անտառին սաղարթուց մէջ սուրալով
 Երազողին մատչի ճակատին ի համբոյր՝
 Մարեւ անտի աներեւոյթ թռչող հուր . . . :

Խոնչ է ձայն ,
 Երբ դայլայլիկք թռչնոց աղու , հիմնեան ,
 Քնարի թրթռումն եւ զըւարթնոյ զխթիչ ձայն
 Բանաստեղծին մեղամաղձոտ , փափկաթեւ
 Սրտին բախեն՝ անբոյժ , խոր վիշտն ըսխտիւ . . . :

Խոնչ է ըյտ ,
 Երբոր երկնից վեհ լուսաւորն , պերճ գլխոյն
 Շրթամբք անբիծ , արծաթաձող , ոսկեդոյն ,
 Մահկանացուի մը սիրահար հողեղէն
 Յառած աչերն հախոյրներով ողողեն . . . :

Խոնչ է սէր ,
 Երբ հրեշտակի մ'աստեղաբիւր , գեղանի
 Դիմաց վերայ վարդ մը չքնաղ ծածանի ,
 Ի խոր յանուրջըս յածի միտքն իւր մոլոր ,
 Տրոփէ փափուկ սիրտն իւր ի յոյզ անսովոր . . . :

Ո Ղ Ջ Ե Ր Թ

ԱՌ Շ Ի Ն Տ Ա Ր Ի Ն

ՈՂՋԱՄԲ , ողջամբ ե'րթ ծերունիդ ալէպանծ ,
 Քեզ ըսպասեն յաւէրժութիւնք ի բարձանց ,
 Եւ անթափանց անհունութիւնք ի խորոց
 Զքեզ ընդունիլ ի նոր կենաց օրորոց . . . :
 Զի մարած է այլ եւս ի քեզ կենաց հուր .
 Դէմքդ գունատ , ախոսացած է , տըխուր ,
 Կորաքամակ , ուշակորոյս , ուժասպառ
 Կը դողդոջես՝ աղօտ ակնարկդ ի խոնարհ ,
 Կենաց ձրմեան ի քեզ սողայ հեղատահ ,
 Եւ էութեանդ ողջոյն , աւա'ղ , գութէ մահ . . . :

* * *

Եւ կը սառի'ս . . . կը սպառի քու վերջին շունչ . . .
 Փակես աչերդ , լըռես ի սպառ անտրտունջ ,
 Դու կը մեռնի'ս . . . սակայն արդեօք , ո'հ , քանի'
 Նորաբողբոջ , փափուկ , սիրուն , գեղանի
 Փըթիթք յուսոյ , փունջք խնկաւէտ երազոյ ,
 Հեշտաղըւարճ բոյլք անըրջոց ոսկեզօծ ,
 Իղճք մանկական , սիրոյ տենչանք հոյլ ի հոյլ ,
 Բուրեղ համբոյրք ալ զեփիւռից մեղմասոյլ
 Խամբին ընդ քեզ , ցնդի'ն , մեռնի'ն , անհետին ,
 Թողլով ո'չ գէթ ստուեր կամ նշոյլ մ'իսկ յետին :

* * *

Եւ կը մեկնի՛ս , կը հեռանա՛ս սրբաբաւ .
 Ո՛ւր , յարեւե՞լս , ի մո՞ւտս , հիւսի՞ս , ի հարա՞ւ . .
 Արփաթեւես ի քաղակա՛ն անծանօթ . . .
 Հո՛ն , ո՛ւր ի փունջ վարդից հալի առաւօտ .
 Ուր դադարած են փոթորիկք ու հովեր ,
 Հո՛ն , ո՛ւր ժպտի երջանկութիւն անըստուեր .
 Ո՛ւր չեն հիւծիր սրտեր վշտաց դառնութեամբ ,
 Ո՛ւր հորիզոնն հոգւոյն ընդ միշտ է անամբ .
 Դու հո՛ն կ'երթաս հանգչիւ յաւէթ , ալեւո՛ր ,
 Այլ ե՞րբ ե՛ւ ինձ ծագի պիտ'այդ լուսաւոր . . . :

ՈՂՁԱՒԱԿ

ԱՌ ԱՅԳՆ ԱՄԱՆՈՐԱՅ

ՈՂՁՈՅՆ ընդ քեզ , յուսածիծաղ առաւօտ ,
 Լո՛յս սուրբ , ողջո՛յն , դու ճառագայթ անաղօտ ,
 Դու անդրանիկ երկնից ծընունդ , լո՛յս չքնաղ ,
 Ոյր ի համբոյր նախածընո՛ղքը մեր նախ՝
 Ըզմայլեցան՝ սիրտ ի խնծիղ անպատում
 Յ'եղեմական խնկարուրիկ պարտիղում . . . :
 Նո՛յն ի ժըպիտ , նո՛յն եւ ի խինդ կ'ողջունես
 Հէք , տարագիր անոնց սերո՛ւնդքն , ըզմե՛ղ .
 Արտասուածոր աչք մեր ի քեզ կը նային ,
 Համբո՛յր , համբո՛յր քեզ , ո՛վ նըշոյլ երկնային . . . :

* * *

Երկիր չունի թէեւ ծաղիկ ու փրթիթ ,
 Ծիլ ու տերեւ , թէեւ սառած են վրճիտ
 Առուակն ու լիճ՝ չունին կարկաջ ու փրփուր ,
 Թէեւ թռչնոց բոյներն այլ եւս են թափուր ,
 Թէեւ ո՛չ եւս հողմիկն այն զով ու բուրեղ ,
 Սոսկ համապիւռ , ցուրտ , անըզգայ ձեան բիւրեղ
 Քու բեկբեկներն ընդունի ծոցն իւր ի թաղ ,
 Եւ դու անոր համբոյրն ըզգաս սառնապաղ .
 Սակայն սրտեր մեր եւ հոգիք սիրակէզ
 Շողդ ընդգրկեն , ո՛վ լոյս անճառ , ողջո՛յն քեզ :

Բայց թէ մի՛ օր , մի՛ ժամ , վայրկեա՛ն , ո՛չ գիտեմ ,
 Կըռռնոսի ահեղամուռնջ ալեաց դէմ
 Մարտնչելով ի զո՛ւր , յամա՛ռ , ընդերկա՛ր
 Այս խաբուսիկ կենաց նաւակը տըկար
 Անկնի՛ ջախջախ , փշի՛ր , բեկորքն ալ անհետ ,
 Լինին ծովուն անդնդոց մէջ՝ ալեաց հետ ,
 Ա՛հ , յա՛յնժամ՝ դու , իցի՛ւ , ո՛վ ըյս անըսպառ ,
 Փողփողիւր ե՛ւս առաւել հրաշափառ ,
 Եւ իմ՝ հրեշտակն՝ հորիզոնին անդ ի ծայր ,
 Վերջին ժըպխտն ալ քու սիրոյն , ըս՛յս , ինձ տայր . . . :

ՀԱՒԱՏՔ ՅՈՅՍ ՍԷՐ

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ եւ անծանօթ , խորհրդաւոր դու
 գաղտնիք ,
 Ի քեզ առ վայր մի թափանցել զուր ջանացին մեր
 նախնիք .
 Սահմանափակ միտք մարդկային , ակնարկք անզօր
 նայուածոց ,
 Զո՛ւր , ընդ երկար յապուշ կրթեալ թափառեցան քո-
 յին ծոց . . . :
 Ի զո՛ւր անձուկ միտք ե՛ւ այժմիկ ըզքեզ պարզել նը-
 կըրտին ,
 Դու միշտ լըռին կաս , անթափանց , անքրննելի ու
 խրթին . . .
 Եւ տեսնելով թէ գեր ի վեր ես քան զորդունս հողածին ,
 Պիղծ չրթներովն իւրեանց՝ ըզքեզ , ո՛վ հաւաւսֆ , կո՛յր
 կոչեցին :
 Մըտացածին ու խօլական ցընո՞րք մ՛եա դու , առեղ-
 ծուած ,
 Կամ վի՞հ մ՛անել , բաւի՞ղ մըթին ընդ առաջ հէք մա-
 հացուաց . . . :
 Ո՛չ քա՛ւ երկի՛ն , դո՛ւ տաա հոգւոյն թեւեր ու սլացք
 հրափետուր ,
 Շուրջ Աննանիկն սուրբ գահոյից միշտ սաւառնիկ ,
 ճախր առնուլ .

Քե՛ւ հարթըւին հսկայ լերինք դժուարութեանց ան-
 համար ,
 Գորդեան հանգոյցք ոչինչ կնճիւք են քեւ , հաւա՛սք ,
 մեզ համար .
 Կատկածանաց մըթին ամպեր , երկբայութեան հոծ մըշուշ
 կը փարատին՝ յորժամ ժպտիս ընդ անաղօտն աշալուշ ...:

* * *

Աննի՛ւթ հեղուկ , ձրգողական հրզոր մագնիտ , ելեկ-
 տրիկ ,
 Կենսացնցուղ ճառագայթումն երկնապարգեւ ու գող-
 տրիկ ,
 Որ ծիծաղիս մանկան անմեղ բըբաջն ի գոգ յոր-
 րանին ,
 Եւ բոսորակ շրթանց վերայ քու ժըմիտներ ծածանին .
 Որ կը խայտառ կուսին փափկիկ այտից վերայ վար-
 դագոյն ,
 Որ կը վառես բոց յանկուցիջ՝ ակնարկից մէջ պարման-
 ւոյն ,
 Եւ կը թռչիս անոր ճակտէն մըրըրկալից , հըրացայտ . . .
 Որ կը փայլիս մօր նայուածոյն մէջ՝ գըթութեա՛ն ճա-
 ռագայթ ,
 Ու կը շողաս աչաց մէջ հօր գորովալից , բազմերախտ ,
 Ընտանեկան յարկն Եղեմայ կը պատկերես իբրու
 զգրախոս :
 Անմե՛ղ ես դու , անմա՛հ ես դու , Սե՛ր , լըրացումն
 ամենից .
 Դու զառաջինըն բղխեցար յայն անպարփակ վեհ երկնից .

Սյլ , ո՛հ , բարէ՛ , կիրք մարդկային , ջըղային տե՛նդըն
 իւրեանց ,
 Խենեշ կենցաղ , ցոխ շըւայտանք , նըւաստ հեռ , նենգ ,
 չար նախանձ ,
 Միահաղոյն յարձակելով մոլեգնարար , Սե՛ր , առ քեզ ,
 Քու սրբութի՛ւնը պղծեցին , յօշատեցին գէզ առ գէզ :
 Բայց դեռ դու սո՛ւրբ ես , անապա՛կ , երբէք ի մե՛ղըս
 չաղախ ,
 Անգնդահերձ կոհակներէն շրթներըդ գերծ են , խաղա՛ղ :
 Ջըգէ՛ հըզօր մագնիտ ըզմեզ առ քեզ , քարջէ՛ զմեզ
 ուժգին ,
 Սյս արտասուաց մութ հովիտէն յայն երջանիկ , վե՛հ
 երկին , . . :

Ե Ր Բ Ե Մ Ն

ԵՐԲԵՄՆ այգոյն աչեր լացող
Ողողէին զիս յարծաթ ցօղ .

Երկին չրթամբն իւր ոսկեթոյր
Դրոշմէր ճակտիս ջերմին համբոյր .

Եդեմարոյր գարնան հողմիկ
Զիս փայտայէր , գգուէր մեղմիկ .

Ես սիրուհին էի միակ

Երգչին անղոյգ մեղանըւադ .

Անգութ մատունք սակայն , աւա՛ղ ,

Զիս կորզեցին ի ցօղնոյս վաղ . . . :

Երբեմն երկնի լրթակապոյտ
Կամարն յիմ ծոց առնէր պըտոյտ .

Ժայռից ի վայր , մէջ անտառաց ,

Դաշտաց վերայ մեծատարած ,

Կ'ոստոստէի ձիւնափրփուր ,

Կ'ընթանայի , չը գիտեմ ո՛ւր . . . :

Գառն ու մանկիկ , կոյսն ու պարման

Ափերուս վրայ կուգային ման .

— Փըչեց հիւսիս , եւ ո՛րչափ շոյտ

Դարձայ կարծր սառի մը կոյտ . . . :

Երբեմն ի գիրկն իմ սիրուհւոյս՝

Որ կը փայլէր յաստղեան լոյս ,

Անլուր երգոց անընդհատ ուղիս

Հոսէր սրտէն իմ սիրաբուզիս .

Թողուր փետուրն իւր բանաստեղծ ,

Պչնո՛ւր , աչերն յառած աստեղց .

Երջանկութեան դա՛ր մ'ինձ թըւէր ,

Զա՛յն ունէի , արձակ թեւեր .

— Բարէ՛ , գուաց մահու գնտակ ,

Գրլորեցայ չոր թըփոյն տակ . . . :

Երբեմն անհուն կապուտին մէջ

Շողջողայի աստղիկ մ'անէջ .

Մի զարդն ալ ես , թէպէտ չնչին ,

Էի մատանց վեհ Արարչին .

Մոլորելոյն հէք , ալետանջ ,

Կ'առաջնորդէր իմ հեզ ճաճանջ .

Յուսահատին տըխուր երես

Ժըպիտ կ'առնուր իմ շողերէս .

— Զիս մըթագնեց թանձըր , սեւ սառ ,

Ոչնչացայ խոր տրտմութեամբ . . . :

Երբեմն հսկայ եւ լայնաստուեր

Կաղնի մ'էի աճող միշտ վե՛ր .

Հովանւոյս տակ անուշահոտ ,

Հանգստանար խաշանց մեծ հօտ .

Սըրինգն հովուին երիտասարդ

Իւր մեղեդին հնչէր զըւարթ .

Պարծանքն էի խոր անտառին՝
Խորհրդաւոր , զով ու լըռին .

— Աչուն մ'անվերջ տիրեց հոգւոյս ,
Գեղ , կեանք ինէ շոյտ տըւին խոյս .

Երբեմն ուժեղ , ժիր ու կայտառ
Շրջէի դաշտ , լեռ , ձոր , անտառ ,
Կեանքիս գարունն նորաօրթիթ
Ինձ չըւայլէր գեղ ու ժըպիտ .
Վշտաց ամպեր գեռ չիջսէին
Զիմ ըսքօղէլ պայծառ երկին .
Կենսացնցող զըւարթ արեւ
Կը հրգեհէր գլխոյս վերեւ .

— Թունեղ , սուր նետ սեւ հրեշտակի
Ի մահ խոցեց զիս շեշտակի . . . :

Ի զուր ջանար կապոյտն անհուն
Հաւասարիլ իմ աչերուն ,
Վարդիկն ի զուր շիկնէր այգուն
Կեղծեւ չքնաղ իմ այտից գոյն .
Ո՛հ , աննըւան կը մարէին
Վարսերուս մէջ ցօք արեգին .
Լըռէր սոխակ կրթեալ յապուշ ,
Այն ինչ հնչէր իմ ձայն անուշ .

— Աւա՛ղ , զի՛ շոյտ սիրոյ խորչակ ,
Զիս խամրեցուց , հէ՛ք մանիչակ . . . :

Երբեմն հոգիս՝ մեղաց գերի՝
Փրկի՛չ , ի Քէն կ'ապրէր հեռի .
Թշուառ էակ մ'էի , Յիսու՛ս ,
Երջանկութեան չունէի յոյս .
Զիս կը տանջէր միշտ խղճիս խայթ ,
Խարխալէի միշտ գայթ ի գայթ .
Ոչինչ տեսնէր աչքն իմ աղօտ ,
Զէր մրմնջէր շուրթն իմ աղօթ .

— Ա՛հ , ցօղաթուրմ , հուսկ , իմ աչեր ,
Տեսան Քու գէմք , ժըպիտ ու սէր . . . :

ԱՌ ԱՄՊԻԿՆ ՍՊԻՏԱԿ

ԼԵՌԻՆ, անամպ էր գիշեր,
 Զեփիւռն հեզիկ կը փըշէր .
 Ծովն համրուէր իւր ափեր
 Փրփուրներով շսպիսակ :

Անթիւ աշեր փայլէին
 Յանհունութեան կապուտին ,
 Գոհարք ազնիւ եւ անգին ,
 Բազմագունեան շսպիսակ :

Եւ թագուհին դարձադէմ ,
 Դեղեցկազոյն քան զամենն
 Ճեմէր հանգարտ ու վըսեմ ,
 Արծաթասփիւռ , շսպիսակ :

Եւ հողմակոծ ու տըխուր
 Նոճիներու սեւաթոյր
 Տեր'ուց մէջն կը հեղուր
 Շողերն ընդ վէմն շսպիսակ :

Մինչ երկնի զով արտասուք
 Կայլակելով անշըջուկ ,
 «Անցուցանէր ըզպատուք»
 Ոսկըրտուոյն շսպիսակ . . . :

* * *

Իսկ այժմիկ երբ ոսկեգոյն
 Յոլք արփենւոյն՝ վաղ այգուն՝
 Աղօտացնեն թագուհւոյն
 Ճառագայթներն շսպիսակ ,

Գոչեմ ի խանդ հոգեյոյզ ,
 «Այ իմ լուսնակ մեղմալոյս ,
 Ի գիշերին իմ հոգւոյս
 Կանթեղն էիր շսպիսակ» ,

«Զի՛ փոյթ թէ այժմ , ըզցերեկ
 Վառի՛ փոխան քու՝ արեգ ,
 Եւ դու թըւիս իբրու զմէզ
 Եւ կամ ամպիկ մ'ըսպիսակ» .

Յետ գիշերոյ եկաւ տիւ ,
 Այլ քեզ երնե՛կ , զի ճշգիւ
 Կատարեցիր գործդ ազնիւ
 Ո՛վ իմ ամպիկ շսպիսակ .

Իցի՛ւ , ե՛ւ հէքս անթերի
 Կատարելով զիմն յերկրի ,
 Սըլանայի վե՛ր , հեռի՛ ,
 Իբրու գքեզ , ա՛մպ շսպիսակ . . . :

ԵՐԿՈՒ ՎՏԱԿՆԵՐ

ԹՈՒՍ թուխ ամպեր կուտակ կուտակ ,
 Ի խուլ թնդիւն որսուման ,
 Կ'սքողէին ջինջ , կապուտակ
 Երկնի կամարն անսահման :

Մերթ ցոլանար յերես ամպոց
 Ակնախըտիլ մի փայլակ ,
 Եւ շեշտակի մերթ յերկրիա ծոց
 Մըխէր մի շանթ բոցասլաք :

Երկին ի գոռ , երկիր ի դող ,
 Բնութիւն ողջոյն սարսափէր ,
 Եւ բընաւից վիշապն յաղթող
 Կը խորտակէր իւր ափեր :

Եւ հոսէին թօնք ուղխօրէն
 Եթերական անպարօյր ,
 Խորհրդաւոր ծովու խորէն
 Ընդ տիեզերա ընդհանուր :

Եւ ընդ ձորակն այն՝ որ յաւէժ
 Ամայի , չոր ու մըթի՛ն ,
 Յուրտ ժայռերովն իւր գահավէժ
 Սարսուռ կ'ազդէր անցորդին :

Գողցես գաղան ինչ անընտել
 Կատղած ընդդէմ որսորդաց ,
 — Պատրաստ վայնրս ի յօշատել —
 Մանչէր մի վտակ սրընթաց :

Վըտա՛կ պղտոր , կոյր , մոլեգին ,
 Քանդէր , փշրէր , գըլորէր
 Ինչ որ դար գէժ իւր հոսանքին ,
 — Թըփեր , ծառեր ու քարեր — :

Եւ գոռ ալիքն իւր փրփրադէզ
 Ի տիլմ ի ցեխ չաղախուած ,
 Կ'աւերէին այգի , պարտէզ ,
 Արտեր՝ մերձ իւր եզերաց :

* * *

Առաւօտ էր : Յարեւելից
 Փըչող քամին մեղմանուչ՝
 Յրուած էր սեւ , փոթորկալից
 Կուտակն ամպոց եւ մըշուշ :

Պղտոր վըտակն էր ցամաքած ,
 Եւ այն ձորակն , ո՛չ այլ ինչ ,
 Բայց իրրեւ ալք ինչ լըռակաց ,
 Մեռելութեա՛ն կար ի նինջ . . . :

Իւր եզերաց գեղն ու շընորհ
 Ոչնչացած էր ի սպառ ,
 Հակապատկեր մ'էր անսովոր ,
 Այժմ՝, անապա՛տ չոր , անփառ . . . :

* * *

Սոսկավիթխար եւ երկնաբերձ
 Լերան մը՝ զոր յար ծածկեն
 Ամպն ու մըշուշ, 'ւ ոյր գազաթ զերծ
 Չկարէ մնալ ձեան հիւսքէն ,

Ըստորոտին մերձ , եւ ներքեւ
 Սաղարթախիտ անտառին ,
 Ուր երգեցիկ ու փափկաթեւ
 Թռչնոց երաժք կը թառին ,

Մի դարեւոր , վեհ ու տըխուր
 Ապառաժի խուռչէն ,
 Վըճիտ առուն ձիւնափրփուր
 Յայտմունքը դուրս կը խուժեն :

Ձինջ արիւնի , փողիողենէջ
 Ճառագայթներն ոսկեթոյր ,
 Սողոսկելով փրփուրից մէջ
 Հալի՛ն յանմեղ ի համբոյր . . . :

Ձի՛ գեղեցիկ ու հրաշափառ
 Մի տեսարան պատկերի՛
 Յոր քերթողին միտքն ի թափառ ,
 Լուռ , ընդ երկա՛ր գեգերի . . . :

Կայլակ , նըշոյլ , լոյս եւ ըստուեր ,
 Ծիլ , տերեւիկ ու ծաղիկ ,
 Դիւթիչ գեղգեղ , իբրեւ խունկ վեր
 Յերկի՛նս կ'ենեն խաղաղիկ . . . :

Ո՛հ , այդ վայրէն հոգեպարար
 Բզխեղով սառն ու յստակ ,
 Զըւարթ , առոյգ կ'ոստնու դար վար
 Հեղամբմունջ մի վըտակ :

Խիճէ ի խիճ , թըփէ ի թուփ ,
 Ծաղկէ ծաղիկ , յոստ ոստէ ,
 Մերթ հո՛ս մերթ հո՛ն , եւ հուպ ընդ հուպ ,
 Արծաթափայլ կ'ոստոստէ :

Մերթ ամօթխած , խոնարհ ու հեզ ,
 Թաքչի ներքեւ խիտ բուսոց ,
 Մերթ ի ժայռէ ժայռ փրփրադէզ
 Գահավիժի ալէկոծ :

Մերթ կը սահի , հո՛ս թաւալի ,
 Հո՛ն գըլըրի թունդ ի թունդ
 Եւ կը պեղէ խոր , սոսկալի
 Ապառաժից մէջ անդունդ . . . :

Է ծիծաղի , հեկեկայ մերթ ,
 Եւ արձակէ խո՛ր հառաչ ,
 Այլ ի ծըփանս իւր վէտ ի վէտ ,
 Հոսի յառա՛ջ , մի՛շտ յառաջ :

Զորակէն վար սըպըրդելով
 Կի՛ջնէ ի մարդ գեղազարդ ,
 Հո՛ն , իւր դալար եղերաց քով
 Բուրեն յամփիկ , ամբուլ , վարդ :

Ուռուցելով ընդարձակ դաշտ ,
Այգի , պարտէզ , բուրաստան ,
Ամենեցուն հետ սիրով հաշտ՝
Ալիքն յառաջ կը խայտան :

Հոսի՛ դարնան համբոյրներով ,
Ձերո՛ շողերովն ամարան ,
Հոսի՛ աշնան տերեւներով ,
Ձմիւն պատանքն իւր վըրան :

* * *

Ո՛ր վըտակին կը փափաքիք
Դուք նըմանիւ , ընթերցո՛ղք ,
Թո՛ղ սրտէն շուտ ձեր հոգիք ,
Դեռ չը մարած վերջին շողք . . . :

Ի Մ Ս Է Ր Ը

Ա Ռ . . .

ԵՐԲՈՐ հըմայք ոսկեղինիկ
Երազներուս հեշտիւ խուսին ,
Սիրեմ՝ դիտել լուս ու մենիկ
Վարդ վարդ փթթումն արշալուսին :

Երբ անհետին կուտակք ամբոց ,
Ժպտին երկինք , երկիր ու ծով ,
Սիրեմ՝ հողմիկն՝ որ ճակտիս բոց
Փարի թեւօքն իւր գիրդ ու զով :

Այգուն այգուն երբ ի հովտին
Շրջիմ խոկուն յայս կոյս եւ յայն ,
Սիրեմ՝ ի սոյլ ժամուց հեշտին՝
Լըսել աղու սոխակին ձայն :

Ի պարտիզին երբ յածիմ մերթ ,
Սիրեմ՝ զըւարթ առաւօտուն՝
Պչնուլ ի վարդն այն փափկաթերթ ,
Շնչել իւր բոյրն , ա՛հ , ըզմայլուն :

Օձակերպիկ , մեղմընթացիկ
Երբոր սահի վըճիտ առուն ,
Սիրեմ՝ լըսել մրմունջն հեղիկ ,
Եւ գըրաւիլ մունջ , մոլորուն . . . :

Բոյլ բոյլ աստեղք փողփողենէջ
Երբոր ճեմեն յանհունութեան ,
Սիրեմ սուզիլ ես անոնց մէջ ,
Եւ մոլորի՛լ անդ յաւիտեան . . . :

Երբոր լուսնակն հեզ ու լըռին
Սուրայ յեթերն այն գեղանազ ,
Սիրեմ ե՛ւ ես թռչիլ հեռի՛ն
Եւ օրօրի՛լ յանոյշ երազ . . . :

Երբ վերջալոյս մ'ալ պլպլուն
Մարի , մեռնի ի հորիզոն ,
Անւնահոռքեան յուսով փայլուն՝
Սիրեմ ննջել , մեռանի՛լ հոն . . . :

* * *

Այո՛ , սիրեմ յոյժ բընութիւնն ,
Մինչ զիս գիւթէ յիւր գեղ , հրապոյր ,
Մինչ փայփայէ , գգուէ ժպտուն
Ի խոր յանո՛ւրջըս սսկեթոյր . . . :

Բայց երբ երկին զլսոյս վերեւ
Տխրի ու լայ , կոծեն հողմունք ,
Հեծէ անտառն ալ անտերեւ ,
Ու սարսըռի հէք վարդատունկ ,

Ա՛հ , զի՛ թողլով ես ամեն ինչ ,
— Լացող երկին , մերկ , անշուք թուփ ,
Կամիմ փակել աչերս ի նինջ
Եւ յերազե՛լ անդրէն ընդհուպ . . . :

* * *

Մինչ տխրութեան թանձրը մըռայլ
Իջնէ հոգւոյս մէջ անփարատ ,
Խոյս տան ինէ խինդ ու շառայլ ,
Յորդեն ազի արցունք առատ ,

Ա՛հ , յա՛յնժամ դո՛ւ , անմեղ հրեշտա՛կ ,
Ժպտիս անոյշ քու նայուածով ,
Խո՛ր թափանցես սրտիս յատակ ,
Զիս սուզանել սիրոյդ ի ծով .

Զոյգ մարգարիտք բըբացդ ի գոգ ,
Փայլին ի սփուփ թաղծուն հոգւոյս ,
Եւ աննըման մեղմ՝ նըւագօք
Դիւթես սրտիկս , չքնա՛ղ դու կոյս . . . :

Մոռնա՛մ բնութիւնն յայնժամ ողջոյն ,
Յառիմ ի քեզ , կո՛յս , կաթոգին ,
Վառիմ սիրովդ սուրբ , գերագոյն ,
Խանդք իմ հեղ մ'ե՛ւըս բորբոքին . . . :

Երա՛զ , այո՛ , Կեանքն է Երազ ,
Երազն ալ Կեա՛նք , զիւթի՛չ պատրանք .
Փրփուրն հաճոյքն է , վիշտն՝ աւազ ,
Այլ յո՛յժ սիրեմ Երազն ու Կեանք . . . :

ԵՐԵՔ ՈՐՈՐԱՆՔ

ԱՆՄԵՂՈՒԹԵԱՆ է որորանն առաջին ,
 Փոքրիկ , սիրուն ու չքնաղ ,
 Ուր կը ննջէ մանկիկն անմեղ նորածին ,
 Ի քուն անոյշ ու խաղաղ :
 Դեռ եւս կոկոն մ'է չը բացուած , անգիտակ
 Թէ վարդն ունի փուշեր սուր ,
 Եւ թէ փուշերն ալ ունին վարդ ըսպիտակ ,
 Վարդ բոսորակ , յոգնաթոյր :
 Դեռ անգիտակ՝ թէ ի՛նչ են ըյս եւ ըստուեր ,
 Ի՛նչ են ժըպիտ , արտասուք ,
 Անո՛յշ իւր շունչ , արձակ փափկիկ իւր թեւեր ,
 Դեռ կը ննջէ անմեղուկ :

Սիրոյ , զգացման է երկրորդն որորան ,
 Հոգեպարար , հրմայուն ,
 Ուր բաբախող սիրտք վայելել կը տենչան
 Նոյն անխըռով , անոյշ քուն . . . :
 Սակայն ի զո՛ւր . . . զի ճաշակած են արդէն
 Սիրոյ բաժա՛կըն այն դառն ,
 Ու խայթըւա՛ծ գեղատեսիլ այն վարդեն
 Թունածածուկ , փրչախառն . . . :
 Այլ յոյժ անյագ , խեղացընոր , մոլեգին
 Դեռ կը մատչին ի համբոյր
 Նո՛յն ըզգլսիչ , խայթիչ ծաղկան գիրկ թերթին
 Որ այլ եւս է չոր , անբոյր . . . :

Դժնէ մանուկն է որորանն երրորդ ,
 Մըթին , ցրտին ու տամուկ ,
 Ուր կը դիմէ հուսկ մէն մի մարդ իբր անցորդ ,
 — Ծեր , չափահաս կամ մանուկ —
 Վշտաց հովտէս այս , ովկէանէս ալէտանջ ,
 Բեկեալ հոգւով ու սրտով ,
 Հո՛ն , ուր լուսոյ ի սպառ շիջած է ճաճանչ ,
 Գտնել հանգիստ մ'անվրդով . . . :
 Հո՛ն կը ննջեն փոքրիկն ու մեծ միասին ,
 Լուռ , անշըշուկ , անխըլիւտ ,
 Եւ , լո՛ւր , քանի՛ մեղմ եւ ազդու կը խօսին ,
 « Հո՛ս պիտ'հանգչիս , յուզեա՛լ սիրտս . . . :

Ի ՄԱՀ ՍԳԱԼԻ

ԱԶՆ. ՕՐԻՈՐԴ ՊԵՐԴԱ ՍՄԻՅԻ

ԱՍՏՂ մ'ալ մարեցաւ , գեղեցիկ , փայլուն ,
 Վարդ մ'ալ խամբեցաւ դեռ եւս վաղ այգուն ,
 Սոխակ մ'ալ մեռաւ դեռ նորափետուր ,
 Թըռա՛ւ իւր վանդակը թողլով թափուր .
 Հրեշտակ մ'ալ յերկրէս յերկինս սըլացաւ ,
 Հո՛ն փայլիլ , բուրեղ , սիրերգեղ ա՛նցաւ .
 Հո՛ն , ուր միշտ կայ խինդ անվիշտ եւ սուրբ սէր .
 Երկնից մէջ միթէ հրեշտա՞կ կը պակսէր
 Որ այս զըւարթունն ալ , ա՛հ , տարաժամ
 Առ Քեզ կոչեցիր , ո՛վ Հայր բարեխնամ .
 Բարի են սակայն Քու կամք եւ օրհնեալ ,
 Ի Քեզ միշտ պարտի վշտաբեկն յուսալ :

* * *

ՄԱՀԱՄԵՐՁՆ ԱՌ ՇԻՐԻՄ

Քանի՛ լուռ ես , ո՛վ գերեզման ,
 Ո՛չ ողբ , ո՛չ հեծ լսուի 'քեզ .
 Ո՛չ սիրտ մ'անյոյս եւ անդարման
 Հիւծի , հատնի վիրակէզ .

Ո՛հ , չեն հոսիր ջերմ արտասուք
 Ի քեզ , ո՛վ ծոց տխրաշուք :

Ի՛նչ ապահով ես , ո՛վ շիրիմ ,
 Զերծ յաշխարհիս փոթորկաց ,
 Զըկան ի քեզ բախտ ոխերիմ ,
 Երկիւղ , թախիծ , հեռ , կասկած .
 Ի քեզ կայ միշտ երջանիկ քուն
 Սրտից բեկեալ ու նըկուն :

Ո՛րքան ցուրտ ես , ո՛վ ննջարան ,
 Ի քեզ սիրոյ չըկայ բոց
 Յոյզը կը մարին բուռն հեշտութեան
 Երբ մարդ իջնէ ի քու ծոց .
 Սառա՛ծ ես , զի պահեա անեղծ
 Մարած շողերն այդ աստեղց :

Քանի՛ օն ես մութ , գետնափո՛ր բանտ ,
 Զունիս լուսոյ ճառագայթ ,
 Զի մարդն՝ որ քեզ տրուի յաւանդ ,
 Փշրես , դարձնես հող անյայտ .
 Խաւարի մէջ գործածես դու
 Ժանտ ժանիքներդ հատու :

Պարզէ՛ թեւերդ , ո՛վ սեւ դամբան ,
 Հաւատարիմ բա՛ց քու լանջ ,
 Գրկէ՛ լքեալն , հողն ապական ,
 Պահէ՛ հիւլէն անճաճանջ :

Ի քե՛զ, կենացդ երկա՛ր ճըմեռ,
Ննջեն շատեր վաղամեռ :

Դո՛ւ ես այն դուռն, ո՛վ շիրիմ լուռ,
Զոր մարդ էակ խնդրէ միշտ,
Ծաղկապըսակ հայրենեաց դուռ՝
Ընդ որ անցնի յիւր հանգիստ .
Օ՛ն, ո՛վ շիրիմ, ընդունէ զիս,
Որ տեսնեմ զիմ հայրենիս . . . :

ԱՇՆԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՊԱՏ. Ս. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՆԱԲԵՐԳԱՆՔՆ այգոյն ո՛չ եւս կը լըսեմ,
Մեկնած է վերջին երգիչն ալ, — արտոյ՛ս .
Ո՛չ եւս ոսկեհալ հորիզոն վըսեմ,
Ո՛չ եւս անսահման երկնից այն կապոյտ :

Թանճրանան յեթեր ամպեր թխպահոծ,
Հիւսիսն ալ ուժգին փըչէ մահաբոյր,
Կոծեն հոլանի չոր ոստեր ծառոց,
Բիւրեղ հատիկներ ձեան անկանին լուռ :

Փակուած առանձին ի մէջ սենեկիս,
Կը խորհի՛մ, նստած վառարանիս քով,
Անցելոյն վրայ, կը տրտմի՛ հոգիս,
Ո՞վ ինձ տայ պիտի սիրտիանք, արդեօք ո՞վ . . . :

Այո՛, կը յիշեմ այն օրեր զըւարթ,
Մանկուլթեան օրերն անհոգ եւ անմիշտ,
Երբ երկին անամպ էր, փուշ չունէր վարդ,
Երբ խիղճն էր հանդարտ, հոգին թեթեւ միշտ :

Երբ նո՛յնպէս նստած շուրջ վառարանին,
«Մըտիկ կ'ընէի անձայն ու խելօք»,

Սիրուն հեֆեսքներ երբ պատմէր հանին ,
Անխառն հրճուանաց սիրտ խմ ծո՛վ մ'էր լսի :

Ամեն ինչ փայլուն էր , յստակ ու ջինջ ,
Ամեն ձայն անոյշ ականջիս հնչէր .
Գիշերն էի խո՛ր , յանխրոտ ի նինջ ,
Բազէի անմեղ երազոց փունջեր :

Անցա՛ն այն օրեր մանկութեան անդարձ ,
Թողլով յիս այնքա՛ն քաղցր յիշատակ ,
Ա՛հ , գէթ այս մընար ինձ բաժին , Աստուա՛ծ ,
Բաժին անմուաց սրտիս ի յատակ . . . :

Վառարանիս մէջ կը նետեմ փայտ մ'ալ ,
Հա՛տ մ'ալ , կը վառի՛ , կը ճարճատէ բոց ,
Եւ սակայն ի՛նչ շոյտ կը սկըսի դառնալ
Մոխի՛ր , բարդըւիլ ի վերայ մոխրոց . . . :

Վերջին ամպիկներ ծըխոյ բարձրանան ,
Ելնե՛ն , անհեաի՛ն ծխնելուզէն վեր ,
Մարի՛ վերջին կայծ , պաղի վառարան ,
Մընայ սոսկ մոխիրն ցուրտ եւ աներեր . . . :

Կենաց վառարանն ալ այսպէս , աւա՛ղ ,
Յետ արձակելոյ բոցեր սիրավառ ,
Հուսկ պիտի մարի՛ նըւաղ առ նըւաղ ,
Լուռ եւ անխըլիրտ իբրեւ մարմար սառ . . . :

Մութ եւ անշըշուկ սենեակս է սառած ,
Մո՛ւթ է ե՛ւ հոգիս , ու սիրտս ալ նըկուն ,
Կ'ուզեմ զիս նետել խոնջ , բազկատարած ,
Ի գիրկն երազոց չքնաղ դիցունայն . . . :

Ուր գէթ մոռնալով մի՛ ժամ , մի՛ վայրկեան ,
Ներկայ շուտասպառ կենաց դառնութիւն ,
Ըզգամ երջանիկ լինել յաւիտեա՛ն
Ու մեղմ օրօրիլ գգուանօք սիրուն . . . :

ԵՐԿՆԱՅԻՆ ԳԱՐՈՒՆԸ

ԱՌ ՊԱՏ. Ա. Կ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՎԱՐԳ արշալոյս մ'ալ կը բռնկի,
 Նորեկ գարնան արշալոյս,
 Ծովու, երկրի ու երկրնքի
 Վերայ սփռէ սէր, կեանք, յոյս:

Աղու գեղգեղ մ'ալ կը լրսեմ,
 Նորեկ գարնան ստիակին,
 Ինչ հաճելի գիւթիչ, վըսեմ,
 Դեռ վաղ այգուն ցօղագին,

Բոյր մ'ալ շնչեմ, բոյր անուշակ,
 Նորեկ գարնան գիրգ ծաղկանց,
 — Շուշան, մեխակ, վարդ, մանուշակ —
 Ծաղկա՜նց՝ հոգւոյս թափանցանց:

Լըսեմ զըւարթ կարկաջում մ'ալ,
 Նորեկ գարնան վըտակին,
 Որ կը սահի գըլոր թաւալ՝
 Ձորակն ի վար խնդագին:

Շնչէ մեղմիկ զեփիւռ մ'ալ զով,
 Դուստըր գարնան դեռաբոյս,
 Պարէ, սուլէ, եւ նազելով
 Փարի ճակտիւռ ու հոգւոյս . . . :

* * *

Այսպէս կրկին կը վայելեմ
 Ըգքե՛ղ, ո՛վ մայր-բընուրիւն,
 Իբրեւ հրեշտակ վեհ, լուսադէմ,
 Քե՛ղ կը յառիմ, ո՛վ անհուն . . . :

Վայրկեան մ'հոգիս հրճուի սիրով,
 Ի գեղ գարնան ըզմայլած . . .
 Յորժամ դիտէ ցամաք ու ծով
 Ձի՛ շըքեղ են զարդարուած:

Այլ տխրութեան թանձր մըշուշ
 Կ'իջնէ հոգւոյս ի յատակ,
 Թողով սոսկ յիս գիւթիչ, անուշ
 Ու սիրելի յիշատակ . . . :

Անյուսուրթի՛ւն, զազի՛ր ճիւղ,
 Արագութեամբ կայծակի,
 Սիրտս ճնշելու համար, աւա՛ղ,
 Անա՛րգեղ վրտս յարձակի:

«Ձի՛ վաղանցիկ են այս կեանքին
 Բերկրանքն, հաճոյքն ու գարուն,
 Ձի՛ շոյտ թռչին րոպէք անգին
 Վշտաշարճար հէք մարդուն»:

* * *

Արտասուալից աչերս յերկին ,
 Թեւերս յերկին վերամբարձ ,
 Լուռ կը սպասեմ իմ աղօթքին
 Պատասխանին դեռ անդարձ :

Սակայն անզուսպ տենչանքն հոգւոյս ,
 Սին հաճոյից անտարբեր ,
 Շոյտ տեսնելու սուրբն արշալոյս
 Միշտ ակն ունին անհամբեր :

Երազ մ'անոյշ կը գրկէ զիս ,
 Վե՛րն եմ ալ եւս երկնից մէջ ,
 Ձայն մը լրսեմ , «ե՛կ , սիրելիս ,
 Փայլէ յուսոյս մէջ անշէջ» :

«Հո՛ս լոյսն երբէ՛ք ըստուեր չունի ,
 Չունի ժըպիտն ալ արցունք ,
 Հո՛ս միշտ գարուն է գեղանի ,
 Հո՛ս սէր , մրմունջ , աղօթք , խունկ» :

«Հո՛ս իրական է կեանքն ընդ միշտ ,
 Ու բնաւ պատիր չէ երազ ,
 Հո՛ս սէրն անխառն է եւ անվիշտ .
 Հո՛ս լո՛յս է , տի՛ւ հանապազ » :

Ն Ո Ւ Ա Գ

ԱՌ Տ. Ս. Գ. ԷՕՄԻԻԲԵԱՆ

ՉԱՅՆ դիւթիչ , ծա՛յն անուշ ,
 Հրմայուն դու նըւա՛դ ,
 Ո՛հ , ի՛նչպէս ածես յու՛շ
 Հուր եւ սուր շեշտիդ տակ ,
 Մեր հոգւոյն բոցն ու կայծ ,
 Երկնայի՛ն դու դաշնակ :

Դո՛ւ , աղբի՛ւր բերկրութեան ,
 Հանգըստեան անխըռով ,
 Դո՛ւ , հաճո՛յք անսահման ,
 Անապակ , սուրբ սիրով .
 Մի՛ երբէք միայնակ
 Թողուր մեր սիրտ տըխուր ,
 Ալ ի քե՛զ , մի՛շտ , նըւա՛դ ,
 Բորբոքինք յանշէջ հուր :

Ընդ երեկս , ընդ աւօտ ,
 Երբ անոք , յուսաբեկ ,
 Մեր աչաց թաց , աղօտ ,
 Շիջանի շող բեկբեկ .
 Դո՛ւ յայնժամ սրտայոյզ ,
 Հոգեցունց , ներդաշնակ ,
 Ժպտիս , վա՛րդ արշալոյս ,
 Կենսատու շեշտ միակ :

Երբ անթիւ, սեւ հոգեր
 Հոգեմաշ ու յամառ,
 Ճնշեն մեր սիրտ, թոքեր,
 Ու խորհուրդն անդադար,
 Դո՛ւ, իսկոյն, ո՛վ թրթռում,
 Մեզ՝ մեղմիւ փարելով,
 Տաս անվիշտ սէր, ցնծում,
 Սուր շեշտիցդ ի հոլով . . . :

Իսկ նըւա՛գ, երբ հողմիկ
 Կը տանի քու ձայնիկ,
 Երբ մարիս դու մեղմիկ
 Ու մեռնիս երջանիկ,
 Թող թրթռայ միշտ յուշիկ
 Մեր սրտին, հոգւոյն մէջ
 Յիշատա՛կդ անուշիկ,
 Ու վառի բո՛ց անչէջ . . . :

Եւ այսպէս երբ կենաց
 Հուսկ երեկն ալ մարի,
 Երբ սրտեր են պաղած
 Նըման ցուրտ մարմարի,
 Վերջին շեշտդ ալ, նըւա՛գ,
 Մեկանոյշ, թափանցիկ,
 Լինի ծո՛վ մը ալեակ՝
 Ուր ծըփան մեր հոգիք . . . :

Յ Ա Ն Կ

Առ Ընթերցողն	Էջ 3
Ականջք եւ Աչկունք	24
Անմեղ Պատրանք	48
Աշնան Յիշատակներ	101
Առ Այսիկն Սպիտակ	86
Առ Գրասէրն Ատոմ	56
Առ Թերթիկն Օրացուցիս	73
Արշալոյս	12
Բայց իմ Պէպէքս	46
Գարուն	9
Գիտե՞ս	74
Դարբինը	42
Երբեմն	82
Երեք Որորանք	96
Երեք Տաղաւարք	52
Երկնային Գարունը	104
Երկու Վտակներ	88
Եօթն Ենք Մենք, Տէր	17
Թատերաբեմն	60
Ժանգոտած Զմեւին	47
Ի Մահ Սգալի Ազն. Օր. Պէրթա Սմիթի	98
Իմ Բաղձանքը	70
Իմ Սէրը	93
Ինչո՞ւ Ենայ Ես	26
Ի Շիրիմ Եղբօր Իմոյ Միհրանայ	21

Ի վեր	58
Լուսնակը	45
Ծաղիկը	49
Ծաղկունք	16
Կեանք	14
Հաւատք, Յոյս, Սէր	79
Հոգ Զէ	35
Մեղրիկին Հարցումը	44
Յիշատակ Դպրոցական Կենաց	30
Նէ	34
Նշոյլ Մը	37
Նուազ	107
Ողջերթ առ Հին Տարին	75
Ողջագոյր առ Այգն Ամանորայ	77
Սուրբ Գիրքը	68
Տխուր Խոստովանութիւն	50

11587

11588

11589

11590

11591

11592

11593

